

natuurpunt oost-brabant

regionale vereniging natuur en landschap

januari, februari, maart 2020
driemaandelijks tijdschrift • 1

NATUUR EN LANDSCHAP

WALK *for* NATURE
26/04/2020 / Het Hagelands bos

■ Klimopzijdebij, Ezemaal.
Foto Jules Robijns

3 Beleidshoekje

- 3 *Overvloed aan stikstof tast biodiversiteit aan*

4 Werkgroep Natuur & Erfgoed

- 4 *Les Burettes*

6 Walk for Nature

- 6 *Walk for Nature in het Hagelands Bos*
11 *Programma*

12 Focusactiviteiten

- 12 *Focusactiviteiten en erfgoedwandelingen*
15 *Academie Natuur en Landschap*

16 Midden-Brabant

- 16 *Op stap in het Hellebos in Kampenhout*
18 *Bezoekerscentrum Groene Vallei*
18 *Oproep bedrijventerreinen*
19 *Leuven nieuwe aanwinst: natuurgebied Dalemhof*

20 Hagelandse Heuvelstreek

- 20 *NP Aarschot is een reservaatproject rijker*
21 *Nieuw bos in Dassenaarde: het Twee-bekenbos*
22 *Zeldzame kraaggaststeekmier in Aarschot*

23 Velpe-Mene

- 23 *Visie Gete: inbreng in het Strategisch Project Getestreek*

24 Zuidoost-Brabant

- 24 *De Beemden in Landen*
26 *Onrust over verbreding van IJzerenweg*

28 Walk for Nature

- 28 *Affiche Walk for Nature*

■ Cover en boven: het Hagelands Bos.
Foto's Vera Reusens

Natuur en Landschap

is het ledenblad van **Natuurpunt Oost-Brabant** en verschijnt vier maal per jaar.

Natuurpunt Oost-Brabant is de onafhankelijke regionale vereniging die opkomt voor natuur en landschap in Oost- en Midden-Brabant. Ze zet zich in voor de duurzame instandhouding, het herstel en de ontwikkeling van de natuur en de biodiversiteit, en voor de ruimtelijke en milieuvoorwaarden die daarvoor nodig zijn. Ze focust niet alleen op natuurbehoud, maar kijkt naar de totaliteit van het landschap, de landschappelijke en ecologische samenhang en de erfgoedwaarde.

In elke gemeente van haar werkingsgebied zijn er vrijwilligers actief, die paraat staan om de ontwikkelingen rond natuur en landschap van nabij op te volgen.

Natuurpunt Oost-Brabant, Regionale Vereniging Natuur en Landschap, is geassocieerd met **Natuurpunt**.

Natuurpunt Oost-Brabant is telefonisch tussen 9u00 en 16u00 te bereiken op het verenigingssecretariaat, Leuvensestraat 6, 3010 Kessel-Lo:
Christine Daenen: 016 25 25 19,
Email: npob@natuurpunt.be,
website: www.natuurpuntoostbrabant.be

Je kan ook alle werkdagen op ons secretariaat zelf terecht tijdens de kantooruren. Het documentatiecentrum is dan eveneens toegankelijk.

Voor alle betalingen die niets met lidmaatschappen of giften voor reservaten hebben te maken, gebruik je rekeningnummer van **Natuurpunt Oost-Brabant** IBAN BE82 0010 7622 1868 - BIC GEBABEBB.

Redactie-adres: Natuurpunt Oost-Brabant,
Leuvensestraat 6, 3010 Kessel-Lo
Redactieverantwoordelijken: Margriet Vos en
Christine Daenen

Lid worden van **Natuurpunt Oost-Brabant** kost € 27 voor een nationaal lidmaatschap, waarvoor je naast dit ledenblad ook het kleurrijke natuurmagazine **NATUUR**.blad ontvangt.

Overschrijven op rekeningnr. IBAN BE17 2300 0442 3321 van **Natuurpunt**. Alle briefwisseling inzake leden en adreswijzigingen richt je aan **Natuurpunt**, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, tel. 015 29 72 20, info@natuurpunt.be.

Giften voor het reservatenfonds: rekeningnummer IBAN BE56 2930 2120 7588 - BIC GEBABEBB. Voor giften vanaf € 40 (los van lidgeld) krijg je een fiscaal attest.

Legaten en schenkingen.

De natuur beschermen ook als je er niet meer bent. Dat kan. Sinds kort kan je aan een zeer voordelig tarief een schenking doen. Dat kan ook een naakte eigendom zijn van een natuurgebied waar je zelf het vruchtgebruik levenslang van houdt. Dit is ongetwijfeld de meest voordelige manier om natuur duurzaam een toekomst te geven. Je kan ook een legaat opnemen in je testament. Voor legaten aan Natuurpunt Beheer of aan Natuurpunt Oost-Brabant, regionale vereniging voor Natuur en Landschap vzw, Leuvensestraat 6 te 3010 Leuven voorziet de wetgever slechts 8,8% successierechten. Zo weet je zeker dat het natuurgebied een toekomst heeft of dat de middelen integraal zullen aangewend worden voor de oprichting en uitbouw van natuurgebieden in de streek of voor natuurbehoudacties vanuit Natuurpunt Oost-Brabant. Overweeg je deze stap dan kun je ons steeds raadplegen of je notaris aanspreken.

De verdere uitbouw van vele natuurgebieden en de uitbouw van het beheer en de werking rond het natuurbehoud in Oost-Brabant hangt ervan af. Je kan ons steeds contacteren 016 25 25 19.

CONTACT

Raad van Bestuur

Voorzitter

Hugo Abts, natuurpunt@velpe-mene.be, 016 73 30 23

Secretaris

Jan Van den Bergh, jan.vandenbergh@natuurpunt.be,
016 57 05 73

Penningmeester

Frans Dhaenens, frans.dhaenens@telenet.be, 015 61 79 61

Contactpersonen van de afdelingen

Aarschot: Linda Scheerens, linda.ronny@skynet.be,
016 56 35 99

Begijnendijk: Koen Baert, koen.baert@natuurpunt.be,
0473 66 06 12

Bekkevoort: Roel Baets, natuurpuntbekkevoort@skynet.be,
013 32 79 49

Bertem: Dominik Debuysier, dominik_debuysier@yahoo.com,
0479 49 40 11

Boortmeerbeek: Frans Dhaenens,
frans.dhaenens@telenet.be, 015 61 79 61

Diest: Saskia van den Berg, berglinden@qsources.be,
0478 96 01 71

Druivenstreek: Sam Bennekens,
bennekenssam@gmail.com, 0494 80 63 70

Gete-Velpe (Geetbets, Kortenaken): Marc Op de Weerd, m.opdeweerd@gmail.com, 011 58 12 01

Haacht: Catherine Beddeleem,
catherine.beddeleem@pandora.be, 015 51 39 91

Herent: Patrick Luyten, patrick.luyten@pandora.be, 0495 59 85 33

Holsbeek: Guy Verrijdt, gverrijdt@gmail.com, 016 29 70 83

Kampenhout: Tine Bergmans, tine.bergmans@gmail.com

Kortenbergh: Ewoud L'Amiral,
ewoud.lamiral@natuurpunt.be, 0476 26 16 34

Landen: Eddy Parent, natuurpunt.landens@gmail.com,
011 88 26 70

Leden

Benny L'Homme, bennyhomme@hotmail.com, 0486 02 06 27

Bernard Lemaître, bernard.lemaître@skynet.be, 016 60 61 62

Luc Vervoort, luc.vervoort@natuurpunt.be, 016 23 08 00

Marc Op de Weerd, m.opdeweerd@gmail.com, 011 58 12 01

Margriet Vos, margriet.vos@gmail.com, 016 46 04 78

Ronald Jacobs, wicca@skynet.be, 0473 68 29 57

Sam Bennekens, bennekenssam@gmail.com, 0494 80 63 70

Saskia van den Berg, berglinden-av@qsources.be, 0478 96 01 71

Vera Reusens, verareusens@yahoo.com, 0476 20 82 55

Yves Vanden Bosch, yves.vandenbosch@skynet.be, 0478 50 90 06

Paul Van Leest, paul.vanleest@proximus.be, 0486 89 55 13

Leuven: Yves Vanden Bosch,
yves.vandenbosch@skynet.be, 0478 50 90 06

Linter: Ronny Huybrechts, natuurpunt.linter@gmail.com,
011 78 30 47

Lubbeek: Benny L'Homme, info@natuurpuntlubbeek.be,
0486 02 06 27

Rotselaar: Veerle Vervoort,
vervoort.veerle@gmail.com, 016 30 92 95

Scherpenheuvel-Zichem: Daniël Wouters,
wouters.df@gmail.com, 013 77 71 56

Tielt-Winge: Vera Reusens, verareusens@yahoo.com,
0476 20 82 55

Tremelo: Mieke Van Loo, mieke.vanloo@gmail.com,
016 43 80 40

Velpe-Mene (Bierbeek, Boutersem, Glabbeek, Hoegaarden, Tienen):
Hugo Abts, natuurpunt@velpe-mene.be,
016 73 30 23

Zaventem: Danny Blockmans, 02 757 90 16

Zoutleeuw: Nicole Smeyers,
nsmeyers1@gmail.com, 011 31 13 23, 0497 43 40 87

Hyla Vlaams-Brabant, amfibieën- en reptielenwerkgroep:
Bert Vandebosch, bertvandebosch@hotmail.com,
0495 41 60 20

Vogelwerkgroep Oost-Brabant: Marcel Jonckers,
marcel.jonckers2@telenet.be, 016 81 87 87

Overvloed aan stikstof tast biodiversiteit aan

Ronald Jacobs

Afgelopen jaar was weer behoorlijk druk met een aantal bijzondere opstekers voor het natuurbehoud. We vernamen met vreugde dat er in het Vlaams beleidsplan staat dat men het platteland met 20% wil ontharden en minder beton wil zien.

Ook was er op 17 oktober 2019 de uitspraak van het grondwettelijk hof dat nieuwe bebouwing in landschappelijk waardevol agrarisch gebied de kwaliteit van het landschap aantast. Dus wordt het bijna onmogelijk om nog te bouwen in dit gebied, zelfs als het landschap al bestaande bebouwing bevat.

Natuur verstikt door teveel aan stikstof

En dat kwam niets te vroeg want de **intensieve niet-grondgebonden veeveelt** probeerde zich te nestelen in deze laatste schaarse open ruimte om er enorme runder-, varkens- of kippenstallen van 180.000 dieren en meer te bouwen. Veel integratoren, meestal Nederlandse veevoederbedrijven, proberen ons platteland volledig te verstikken. Gelukkig hielp deze uitspraak ons om een aantal van deze megaprojecten te stoppen. En stoppen is nodig want de gevolgen zijn nefast voor onze natuur. Stikstofverbindingen zoals stikstofoxiden en ammoniak, vooral afkomstig van de intensieve veehouderij, hebben een vermestend effect op de bodem. Daardoor verdringen plantensoorten die van rijke bodems houden zoals grassen en brandnetels, de zeldzamere planten die meer gebaat zijn bij een schrale bodem. Zo gaat de biodiversiteit van planten, maar ook van de insecten en vogels die ervan afhankelijk zijn, sterk achteruit.

En dat het er nu al niet goed uit ziet, bewijzen een aantal cijfers. Zo blijkt uit een Europees rapport inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bron dat de grootste fosfor- en stikstofoverschotten geregistreerd werden in België. De druk van grote concentraties dieren houdt volgens hetzelfde rapport (swd(2018)246final) aanzienlijke risico's in voor het milieu. Een groot deel van het onevenwicht tussen beschikbaar land en dieren komt vroeg of laat terecht in het water of in de lucht als de mest niet uit de regio verwijderd wordt.

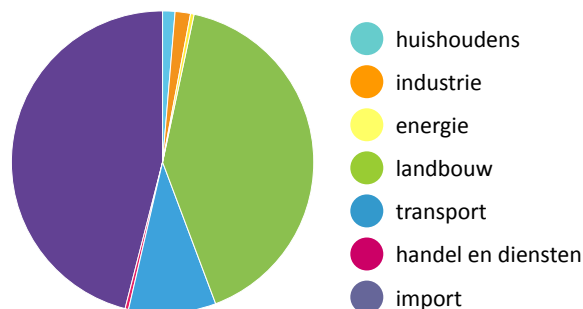
Maar ook de ontvangende gebieden komen onder druk. De grootste veedichtheden in Europa vinden we in Nederland en België.

Andere landbouw wenselijk

Het wordt stilaan voor iedereen duidelijk dat een andere landbouw de enige oplossing is voor de problemen van de boeren en het milieu. We hebben heden vaak het gevoel dat we de problemen doorschuiven naar de toekomstige generaties. Bij de resultaten die de Vlaamse Milieumaatschappij publiceerde eind 2019 lezen we dat de verzurende depositie daalde met 37% tussen 2000 en 2017. Wat we echter niet lezen is dat deze daling zich voordeed tussen 2000 en 2009. De laatste drie jaar gaat het zelfs terug in een constant stijgende lijn... De stikstofdepositie was ook dalend maar steeg wel 7% in 2017.

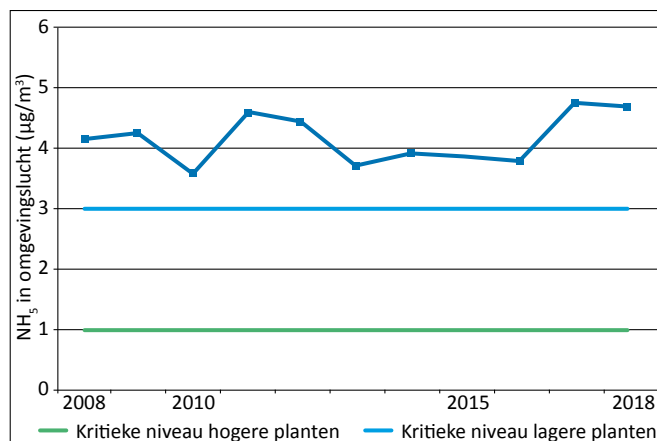
We besluiten dus: daar waar er een winst was in het vorige decennia, er nu terug een gestage toename is. In Vlaanderen valt het grootste deel van de stikstofdepositie in 2017 toe te schrijven aan de sectoren landbouw (41%) en transport (9%). Verder was 46% van de totale stikstofdepositie het gevolg van import.

Aandeel sectoren en import tot de stikstofdepositie (2017)

Ammoniak, grote boosdoener

Het meest beangstigende is de ammoniakconcentratie (NH_3). We zien de hoogste concentraties ammoniak aan de grens met Nederland en in West-Vlaanderen... De grafiek toont dat de ammoniakconcentratie niet veranderde sinds 2008. We zien ook dat al jaren de kritische grens voor hogere en lagere planten wordt overschreden. Een dringende ommekeer is nodig want onze natuurgebieden worden alsmaar steriel. Toen ik een stapeltje oude zichtkaarten van een overleden oom kreeg, schrok ik hoe groot de plantenweelde was op de wit zwart-wit foto's.

Bron diagram en grafiek: VMM

Ook bij het oppervlaktewater zien we de vermestende invloed, in onze regio waren de afgelopen jaren bijzonder slecht voor het demerbekken. We investeren enorm in waterzuivering en gescheiden riolering maar afgaande op de meetresultaten worden alle inspanningen van de burger tenietgedaan. De doelstelling is om de nutriëntendrempel van 5% niet te overschrijden. De laatste 5 jaar zagen de overschrijdingen voor het Demerbekken als volgt uit:

2015: 18%	2016: 11%	2017: 12%	2018: 23%	2019: 25%
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

En alsof dit alles nog niet genoeg is, zorgt onze intensieve veehouderij samen met de Nederlandse voor een hoog risico op ontbossing in Brazilië en Argentinië door de vraag naar soja voor het veevoeder. We hopen dan ook dat een andere vorm van landbouw, die rechtvaardiger is voor de boeren, en de verdere ontwikkeling van kweekvlees op termijn er zullen voor zorgen dat we op de nog niet-gebetonneerde berm terug kunnen genieten van onze rijke biodiversiteit.

‘Les Burettes’

Een vergeten stukje geschiedenis krijgt een nieuwe toekomst als natuurinfrastructuur

Pieter Abts en Eddy Stas

In het Bevekomveld op de grens tussen Opvelp, Willebringen en Meldert, net aan de taalgrens, zijn het niet enkel akkers die het landschap bepalen. In kleine details kan je er een ‘vergeten geschiedenis’ ontdekken. Naast graften en diep getrokken holle wegen liggen er nog enkele oorlogsbosjes zoals ze in de volksmond weten te vertellen.

Natuurpunt Oost-Brabant, met de Werkgroep Natuur en Erfgoed, trekt al jaren aan de kar om een nieuwe functie te creëren voor het vergeten vliegveld ‘Les Burettes’. Kleine bosjes, graften en stroken beton zijn de laatste relictten van een groot vliegveld, een Belgisch vliegveld dat door de Duitse bezetter overgenomen is in 1940.

Tijdens Wereldoorlog II

De Duitsers bouwden taxibanen, landingsbanen en open bunkers of ‘Avioles’.

Al vroeg in de oorlog verlieten de Duitsers “Les Burettes” en kwam er een tweede vliegveld in (Le Culot) Bevekom. Maar helemaal in onbruik geraakte het vliegveld “Les Burettes” niet. Het werd een noodvliegveld, nuttig als een vliegveld in de omgeving zwaar beschadigd werd door bombardementen, en het werd ook gebruikt als ‘schijnvliegveld’ om de vijand te misleiden. In het uitgestrekte plateau lagen er zo verschillende taxibanen en reeksen ‘avioles’: dit om zoveel mogelijk aan risicospreiding te doen. In tegenstelling tot de landingsbanen waren deze in beton. In sommige bunkers stonden zelfs houten vliegtuigen. De open bunkers of ‘avioles’ hadden geen dak en bestonden hoofdzakelijk uit aarden bermen, om bij inslagen van bommen en de daarbij behorende luchtverplaatsingen de schade aan de vliegtuigen te beperken.

De landingsbaan was niet in beton, maar was aangelegd op pleindraad (ijzeren roosters) op de grond. Men deed dit om de landingsbaan na beschadiging zo vlug mogelijk terug operationeel te krijgen. Met beton zou dit veel te lang duren.

De Amerikanen namen de twee vliegvelden over bij de bevrijding. De laatste keer dat de geallieerde vliegvelden massaal zouden bestookt worden, was tijdens de operatie ‘Bodenplatte’ in de ochtend van 1 januari 1945, een aanval op de geallieerde vliegvelden in België, Nederland, Luxemburg en Noord-Frankrijk. Bij de gehele Duitse operatie werden zowat 1100 vliegtuigen ingezet. De aanval mislukte omdat nogal wat piloten onvoldoende ervaren waren en omdat de Duitse eenheid

■ Boven: Le Culot, Honsem: een ‘aviol’ in gebruik als verschansing voor vliegtuigen.

■ Onder: Constructie van een ‘Aviol’ met aarden wallen, zandzakken en op de achtergrond Cointet-elementen. Foto’s Archief Eddy Stas

■ Taxibaan Stenen kruis op “Les Burettes”. Een ruige strook in het veld belangrijk voor talrijke akkersoorten. Foto Werkgroep Natuur en Erfgoed

JG4, die zowel “Le Culot” en “Les Burettes” moesten bombarderen, de weg kwijt waren boven de Ardennen. De aanval was bij de planning uitermate geheimgehouden, zodat zelfs het eigen Duitse afweergeschut niet tijdig op de hoogte gebracht was en dus ook eigen toestellen neerhaalde.

Het vliegveld werd in 1946 definitief opgeheven. Het vliegveld van Bevekom werd wel verder uitgebouwd tot Wing 1.

En wat na de oorlog?

Het beton en de graften zorgden ervoor dat de landbouwers niet konden ploegen en zo ontstonden er struwelen en bosjes. Maar door grotere machines zijn de laatste jaren talrijke stroken opgebroken en opgenomen in akkers. Daarom is het hoogtijd dat de resten van dit verhaal beschermd worden en een nieuwe functie krijgen.

Wat heeft dit vliegveld met natuur van doen?

Temidden van de akkers bleven deze oude bunkers, graften en betonstroken jarenlang braak liggen. Sommige evolueerden tot ruige stroken, andere tot kleine struwelen. En net dit maakt het verschil in deze grote, uitgestrekte plateaus. Deze natuuroases geven de sterk bedreigde akkervogels een vaste broedstek.

Dat het niet goed gaat met de akkerfauna is een understatement. Met een achteruitgang van meer dan 80 tot 90 % verdwijnen de akkervogels zoals veldleeuweriken, geelgorzen, grauwe gorzen, patrijzen en kiekendieven als sneeuw voor de zon. Naast het aanbieden van ‘graan-voor-gorzen-akkertjes’ en tijdelijke natuurinfrastructuur met beheerovereenkomsten is er ook nood aan een vaste natuurinfrastructuur. Doornstruwelen zijn voor de gorzen ideaal als zangpost of schuiloord voor de

■ **Opgebroken taxibaan op het vliegveld “Les Burettes”.**
Foto Werkgroep Natuur en Erfgoed

jagende kiekendieven. Deze stroken hebben ook een belangrijke rustfunctie... Waar dit plateau jarenlang enkel werd ontsloten door trage wegen, zijn deze nu vervangen door betonwegen. Hierdoor zijn rustgebieden belangrijk geworden voor de groundbroeders en de akkerfauna.

Zo’n vaste natuurinfrastructuur kan op deze plaats gerealiseerd worden – met tegelijk een knipoog naar het verleden – door deze stroken en oude beton te verbinden.

Excursie:

Verkenning van het oude vliegveld op de Open Archeologiedag

Gids: Eddy Stas

Wanneer: Zondag 31 mei 2020 om 14u00

Afspraak: hoek Kerselaarstraat en Veldstraat, Honsem/
Boutersem

■ **Blauwe kiekendief, op jacht boven de akkers.**
Ruige stroken en struwelen in het verder kale landbouwlandschap zijn belangrijk als schuiloord. Foto Karel Van Rompaey

Walk for Nature in het Hagelands Bos

Tony Van den Driessche, Luc Vervoort en Eric Van Beek

De Walk For Nature staat dit jaar in het teken van het Hagelands Bos. Het project Hagelands Bos bestaat uit restanten van wat ooit één van de laatste overgebleven woudgebieden in het Hageland was. Momenteel beheert Natuurpunt (grote delen van) het Tienbunderbos op grondgebied Aarschot en de bossen op de Houwaartse Berg in Tiel-Winge. Alles samen is hier nu meer dan 100 ha in natuurbeheer. Het gebied bestaat momenteel hoofdzakelijk uit opgaand bos, afgewisseld met hier en daar open plekken (heideterreintjes en graslanden). Het Tienbunderbos is als eerste aangekocht vanaf 2010. In 2018 zijn ook de percelen op de Houwaartse Berg in beheer gekomen bij Natuurpunt. Nog in 2018 kon er in het westelijk deel van het Tienbunderbos zo'n 5 ha weiland aangekocht worden. Van deze 5 ha is ondertussen de helft al bebost, de andere helft volgt in de winter 2020-2021. Deze bebossing verbindt het Tienbunderbos met een ander historisch bosrestant: het Mostingbos op grondgebied Nieuwrode (Holsbeek). Op deze manier worden verschillende oude boskernen terug verbonden met elkaar en vormen ze samen een heus 'Hagelands Bos'. Tijdens de Walk For Nature laten we je graag kennismaken met dit project.

Restanten van het Kolenwoud

Op de bekende kaarten van de Ferraris uit 1775 is nog te zien waaraan het Hageland zijn naam ontleent. Niet de streek van 'hagen' zoals verkeerdelijk wel eens wordt gedacht, maar wel in de oorspronkelijke betekenis van 'dichte kreupelhoutbossen' die toen nog meer dan de helft van de streek bedekten. De resten van het oude Kolenwoud waaraan we vandaag nog het Hallerbos, Zoniënwoud, Bertembos, Meerdaalwoud en Heverleebos danken, strekten zich toen ook uit tot het Hageland

De naam 'Kolenwoud' (*Silva Carbonaria*) werd gegeven door Julius Caesar in zijn oorlogsdagboek '*De Bello Gallica*'. Het ontleent zijn naam aan de talrijke 'kolenbranderijen' die er in bedrijf waren: het stoken van houtskool voor allerlei ambachtelijke processen en huishoudelijk gebruik, iets wat nog vele eeuwen zou doorgaan. Bossen werden immers intensief gebruikt, vnl. voor hakhout. De (voornamelijk eiken-) stammetjes werden eerst ontschorst omdat de eikenschors gebruikt werd voor de bereiding van "run" of looizuur in de leerlooierijen in de Hagelandse stadjes. En dierenhuiden waren er genoeg dankzij het talrijke vee in de brede valleien van Demer, Dijle, Velpe en Gete. De ontschorste eiken

■ De Weide Paulien is vernoemd naar Paulina Verheyen, dochter van de Rillaarse brouwers Frans Verheyen en Catharina Spruyt. Paulina werd op 20 februari 1910 vermoord teruggevonden in het Tienbunderbos. Foto Ernst Gülcher

■ Op de Houwaartse berg is er een afwisseling tussen opgaande bossen en open plekken. Die kunnen zich in de toekomst ontwikkelen tot prachtige heischrale landschappen.

Foto Vera Reusens

kwamen vervolgens in grote 'meilers' terecht, houtstapels waar de houtskool werd bereid. In het Hageland zien we in het voorjaar op veel plaatsen in de velden zwarte vlekken afgetekend: een hoge concentratie van koolstof (van de houtskool) verradt de locaties van vroegere 'meilers'.

Het bos was natuurlijk nog op vele andere manieren in gebruik: voor (extensieve) beweiding met vee, het hoeden van varkens in het najaar op eikels en beukenootjes, voor de oogst van brandhout, als geriefhout, voor het klieven van "latten" (noodzakelijk voor leembouw en stucwerk), het hooghout uiteraard ook voor het zagen van balken en planken en last but not least als jachtterrein voor de 'Heren' die dikwijls eigenaar waren van het bos.

Met de komst van (goedkope) steenkool na de aanleg van het spoorwegennet en de bereiding van cokes voor de metaalnijverheid verloor vooral het schaarhoutbos een groot deel van zijn betekenis. Onder druk van de bevolkingstoename en innovaties in de landbouw werd in de loop van de 19de eeuw duchtig de bijl en de ploeg gezet in het Hagelands Bos om er goede -en ook minder goede- landbouwgrond van te maken. Vandaag vinden we van dit 'Hageland' enkel nog verspreid wat grotere snippers terug.

Typisch Hagelands landschap

Tot het begin van de 19de eeuw maakten het Mostingbos, het Tienbunderbos en de Houwaartse Berg nog deel uit van een veel groter boscomplex. Zowat het ganse heuvelland ten zuiden van Aarschot, tussen de kernen van Nieuwrode, Houwaart, Scherpenheuvel en Rillaar was nog een echt 'woud' met een oppervlakte van verschillende duizenden hectaren, met namen als het Berckbos, het Prinsbos, Keyskortbos, Tienbunderbergbos, Peperbos, Begyne Weyde Bos en Steenbergbos. Nabij bewoningskernen werd een deel van deze bossen duidelijk gebruikt om het vee te hoeden. Een aantal toponiemen als Begyne Weyde Bos en Houwaarts Heyt wijzen hierop. Op dezelfde kaart van de Ferraris (1775) zien we nog een aantal heidegebieden, waarvan dit van de Houwaartse berg het meest uitgestrekte was.

Het moet een zeer gevarieerd gebied geweest zijn, met dank ook aan het typische Hagelandse reliëf met zijn diepe insnijdingen van enkele waterloopjes die hier hun oorsprong vinden zoals de Ijsbeek, de Vliet en de Losting. Doorheen de afwisseling van schaarhout- en hooghoutbossen voerden diepe holle wegen naar de verspreide open heideveldjes. Geen wonder dat vele -echte en verzonnen- verhalen in deze streek de ronde deden over baanstroppers, struikrovers, voetbranders en brakkeniers, die hier een geschikt werkterrein vonden.

■ Diepe holle weg met fantastische hakhoutstoven van haagbeuken. Foto Vera Reusens

Zeker vanaf midden 19de eeuw was het dus al ontginnen wat de klok sloeg in het oude bosland. Zodanig zelfs dat enkele eminente landbouwkundigen waarschuwden dat de zin van sommige van die ontginningen ver te zoeken was en dat ze nooit goed zouden opbrengen. Toch ging het rooien door want van het hierboven beschreven woud restten er in de helft van de twintigste eeuw nog slechts een paar honderd hectaren. Verdere aantasting van het nog typische Hagelandse landschap volgde: in de jaren 1960 werden de mooie bosranden ingepalmd door weekendverblijven, die vandaag dikwijls permanent bewoond worden. De zone 'Kaaskorf' is hier het meest bekende voorbeeld van. Eind van de jaren 1970 werd het Tienbunderbos doorsneden door de aanleg van de E314 snelweg. Tonnen landbouwplastic werden gestort in de randen en zelfs tot op de dag van vandaag worden perceelsgrenzen bosinwaarts verschoven door het inploegen vanuit de akkers en door vertuining en verrommeling achter aanpalende bewoning.

De "Gemente" van Houwaart

De Houwaartse Berg is een wat speciale situatie. Die was tot enkele jaren geleden eigendom van de gemeente Tielt-Winge. De zuidelijk georiënteerde en geërodeerde hellingen hebben een uitgesproken grillig reliëf waarop landbouwkundig weinig mogelijk was. De arme gronden waren begroeid met struwelen, brem- en heiderelicten. Een groot deel van het gebied bestond uit gemene gronden die de lokale gemeenschap tot een heel eind in de 20ste eeuw onder speciale voorwaarden mocht gebruiken. Op oude kaarten staat dit deel van het gebied steeds genoteerd als de "Gemente", dus behorend tot de lokale gemeenschap.

Gemeenschappelijk gebruik van gronden was een recht dat al bestond sinds de Frankische periode, maar dat door alle privatiseringsgolven quasi volledig is verdwenen in ons land. In zijn laatste gedaante waren de gemene gronden vooral een toevluchtsoord voor arme mensen die er toch nog een schamel bestaan konden bijeenprokkelen. Dit was hier het geval voor de bevolking die meer westwaarts (huidig woongebied) op de Houwaartse Berg in lemen huisjes woonde en die weinig eigen grond had voor haar levensonderhoud. Men ging er zijn vee (een koe of geit) laten grazen, het strooisel verzamelen voor in de potstal, berken- en bremopslag kappen om bezems te binden, hout sprokkelen voor de haard en om de oven aan te maken, leem steken of "schollen" van ijzerzandsteen verzamelen om te bouwen. Ook in het Tienbunderbos zijn er sporen van het "schollenkoten" door het delven van brokken ijzerzandsteen. Aanvankelijk dienden de stenen voor de fundering van de lemen huizen. Later werden ze ook gebruikt voor de zgn. stenen huizen. Bij sommige oude huizen in de streek zijn nog schollen zichtbaar in het metselwerk. Op de gemene gronden mocht wel enkel datgene

■ Dood hout brengt leven in het bos. Het beheer in het Hagelands bos is o.m. gericht op meer en dikker dood hout. Foto Ernst Gülcher

■ Holleweg/bosrand. Holle weg ontstaan als driftweg van de veekuddes die dagelijks boven op de Houwaartse berg kwamen grazen. Foto Vera Reusens

gehaald worden wat diende voor de eigen overleving, er mocht niets van verkocht worden.

De huidige holle wegen die we nog op de zuidhelling van de Houwaartse Berg vinden, zijn de overgebleven sporen van de zogenaamde 'driftwegen' waarlangs de gemeentelijke herder de schapen of ander vee van de dorpingen gezamenlijk naar de gemeenteheide bracht om er te grazen. Op een vegetatiekaart van 1956 is nog een belangrijk deel als heide ingekleurd. Vanaf toen werd ze vooral ingeplant met snelgroeiende exoten als Amerikaanse eik. Een ander deel verboste spontaan met ondermeer wintereik. Sommige van de beter gelegen percelen op de Houwaartse Berg werden kortstondig als akker in gebruik genomen. De zuidhelling leende zich goed voor de aanleg van een perzikken- of pruimenboomgaard. In de jaren 1970 verschenen nabij het dorpscentrum ook de eerste commerciële wijngaarden op de Houwaartse Berg.

Het Tienbunderbos vandaag

Wat er vandaag nog overblijft van het bos is gelegen op steile hellingen met ijzerzandsteen in de bodem. Dit waren de voor landbouw niet-buikbare percelen en zijn dus doorheen de laatste twee eeuwen niet ontgonnen. De wel ontgonnen vlakke delen hebben op veel plaatsen een kleilaag in de ondergrond: in de winter zijn die soms kletsnat (stuwwater) en in de zomer soms kurkdroog. Landbouwkundig slechte gronden dus. Alle bossen van het Hagelands Bos zouden van nature behoren tot de 'matig zure eiken- en beukenbossen', maar om de opbrengsten te verhogen werd er in het verleden -met wisselend succes- geëxperimenteerd met allerlei sneller groeiende boomsoorten zoals lork, douglas, Amerikaanse eik, robinia en zelfs verschillende bomen die we enkel kennen uit parken en tuinen zoals cryptomeria en sequoïendron. Voor de bosexploitatie werden de oude, volgens de natuurlijke hoogtelijnen verlopende wegen vervangen door een dambordvormig wegpatroon. Ook werden 'bemestingsproeven' uitgevoerd met 'chocodopkes', omhulsels van de cacao boon, een restproduct dat de vorige eigenaars aanvoerden vanuit hun bedrijf waar één van de meest gekende Belgische chocolades werd geproduceerd. Menig inwoner van Rillaar breidde trouwens die bemestingsproeven uit tot in de eigen tuin. De eerder kleinschalige landbouwpercelen rondom werden de laatste 30 jaar steeds grootschaliger en intensiever bewerkt waardoor bos en omgeving te lijden hebben onder veel erosie en wateroverlast.

Gelukkig is er qua fauna en flora heel wat te beleven. Voor de planten zijn verschillende zgn. oud bosplanten aan te treffen zoals bosanemoon, dalkruid, meiklokje, witte klavervaring, gevlekte aronskelk, veelbloemige salomonszegel en dubbelbloofvaren. Zeer

belangrijk zijn de plantensoorten van boszomen die plaatselijk nog voorkomen zoals havikskruiden, guldenroede, fraai hertshooi en bosdroogbloem. Op sommige paden en perceelsranden houden soorten stand van de vroegere heide op lemige grond, met daarin o.a. tandjesgras, mannetjesereprijs, tormentil, gevlekte orchis, blauwe knoop, liggend walstro en tot voor kort liggende vleugeltjesbloem en grote tijm. Deze grote diversiteit in de plantenwereld biedt ook ruimte en voedsel aan een grote insectenrijkdom. Spaanse vlag, eikenpage, keizersmantel, kleine ijsvogelvlied, schitterend lieveheersbeestje en verschillende koepelnesten van rode bosmieren werden reeds opgemerkt. Vermoed wordt dat een heel aantal soorten gebonden aan oude bossen, er nog voorkomen, maar hiervoor is het dus verder speuren geblazen. Naast een aantal meer courante soorten, komen er ook vogels typisch voor wat grotere bosgebieden tot broeden zoals houtsnip, zwarte specht, kleine bonte specht, havik en wespandief. Aan de bosranden zijn er broedgevallen van steenuil. Met een snelweg doorheen het gebied zijn vogels er echter niet altijd makkelijk op het gehoor te inventariseren... Maar dankzij de scherpe hellingen die als geluidsscherm fungeren is van een groot deel van het bos -zowel auditief als visueel- nog best goed te genieten.

Houwaartse berg vandaag

Tijdens de late jaren 1970 werd het bos op de Houwaartse Berg in het gewestplan als natuurgebied ingekleurd. Sindsdien heeft de gemeente Tielt-Winge de natuur grotendeels zijn gang laten gaan. Op de beboste percelen van de Houwaartse berg domineren vandaag Amerikaanse eik en tamme kastanje met daarnaast zgn. valse acacia, esdoorn en Amerikaanse vogelkers. Het hier van nature voorkomende eiken-berkenbos, wintereikenbos en beukenbos is er sterk teruggedrongen tot een aantal fragmentjes. Daardoor is de kruidlaag in dit bos weinig of niet ontwikkeld. Langs de randen heeft zich lokaal wel nog een typische kruidlaag kunnen handhaven die vooral verwijst naar de vroegere heidebegroeiing met struikheide, guldenroede, mannetjesereprijs, blauwe bosbes, tormentil, dubbelbloof, adelaarsvaren, haarmossen, grasklokje, pijpenstro en bochtige smele.

Meer dan een eeuw geleden werd de Houwaartse berg bezocht door de botanisten van die tijd. Zij zagen er nog de soorten van de oude gemene heide als jeneverbes, gaspeldoorn, stekelbrem en rozenkransje. De terrassen waar na de tweede wereldoorlog tijdelijk perzikken en pruimen geteeld werden, zijn door de natuurlijke bebossing opnieuw ingepalmd. Hier vinden we ook lijsterbes, hazelaar, wilgen, wilde kamperfoelie, St.-Janskruid, stekelvaren en mannetjesvaren. Daarnaast vinden we nog een middeloude aanplant van lork, gemengde aanplantingen van naald-

■ **Beheer met vrijwilligers. Door de open plekken jaarlijks te maaien verhoogt de soortenrijkdom. Hiervoor werken vrijwilligers en professionele terreinploegen vaak samen.**
Foto Suzanne Suetens

en loofhout, een ruigte met bremstruweel en een kapvlakte met braam, brem en harig wilgenroosje.

Bijzonder in het gebied zijn de verschillen tussen noord en zuidhelling, elk met hun eigen micro-klimaat en daarvan afhankelijke dieren- en plantenwereld.

Naar een waardevoller bosgebied

De doelstelling van Natuurpunt is de snippers van het vroegere boscomplex terug zoveel mogelijk samen te brengen in 'het Hagelands Bos' en het gebied door gepast beheer en uitbreiding terug meer waarde te geven voor fauna, flora en bezoekers. De basis van dit alles vormen de gedeelten oud bos waar gestreefd wordt naar de spontane types van eiken- en beukenbos.

Varianten van deze bostypes op verschillende bodems, gaande van arme ijzerzandsteengrond tot rijkere leemgrond en van periodiek (zeer) natte tot (zeer) droge gronden, kunnen door herstelmaatregelen en beheer terug tot uiting worden gebracht. Deze omvorming wordt heel geleidelijk aangepakt. Diep ontwaterende sloten kunnen gedempt worden en in uitheemse bestanden zullen 'dunningen' worden uitgevoerd zodat er iets meer licht op de bomen en de ondergroei kan doordringen. Hierdoor ontstaan op de bodem geschikte omstandigheden voor jonge bomen, de struik-, de kruid- en de moslaag om te groeien. Bij voorkeur gebeurt de vervanging van exotische boomsoorten door het spontaan zaaien van inheemse soorten. Maar als er geen zaadbomen van die soorten aanwezig zijn in de nabijheid, kan aanplanten noodzakelijk zijn. Eens de jonge boompjes beginnen te groeien, moeten deze een aantal jaar 'verpleegd' worden. Dit verplegen komt vooral neer op het niet laten overwoekeren van de soorten die gewenst zijn, door het maaien of afzetten van de opslag van de vaak woekerende exotische soorten. Door steeds op kleine schaal te verjongen, krijgen we op termijn een bos met een grote structuurvariatie, dus met bomen van alle verschillende leeftijden. Verder wordt er gewerkt om in de toekomst een compleet boshabitat te ontwikkelen met veel meer aanwezigheid van dood hout, struiken, klimplanten en kruiden.

Sinds 2013 zijn er reeds verschillende zgn. 'bosvormingsactiviteiten' doorgegaan waarbij vaak kinderen en jongeren betrokken waren. Op het deelgebied Liefkensberg werden op 16 november 2014 meer dan 2000 bomen geplant in samenwerking met de Chiro van Rillaar en de aspi's van Tielt-Winge. Aan de noordzijde van Tienbunderbos werden in december 2016 meer dan 800 bomen geplant met de hulp van de kinderen van basisschool Dolfijn (Rillaar). Eind november 2019 werden er nog meer dan 3000 bomen geplant op de "Cowboyweide" met hulp van de scouts van Aarschot en het stadsbestuur.

■ **Ondanks, maar hier dankzij, de vele exotische soorten in het Hagelands bos vertonen delen ervan in de herfst een prachtige rode gloed.** Foto Ernst Gülcher

De huidige bosranden zijn op dit moment een abrupte, rechtlijnige en dus onnatuurlijke overgang van het open landschap naar het bos. Door in de bosranden plaatselijk het hakhoutbeheer te hernemen, wordt de vorming van brede mantel-zoomvegetaties nagestreefd. Hierbij wordt een geleidelijke en grillige overgang gecreëerd tussen het open landschap en het opgaande bos. Ideaal voor tal van bloeiende struiken als brem, sleedoorn en kruiden als guldenroede, havikskruiden, blauwe knoop en andere heideplanten. Op de zuidgerichte hellingen creëren we hierdoor opnieuw een optimaal leefgebied voor insecten en reptielen als hazelworm en levendbarende hagedis en ontstaat er 'dekking' voor vogels en zoogdieren.

De open plekken zoals het Schollenkot en de weide Paulien krijgen ook aandacht binnen de bosstructuur. In de buurt van het Schollenkot is de heide weer 'spontaan' opgedoken, en het graslandbeheer op de weide Paulien resulteerde in de uitgroei van een mooie populatie van gevlekte orchis.

Natuurlijke bossen zijn veel gevarieerder dan de kunstmatige varianten zoals we ze vandaag de dag meestal kennen. We hebben er een afwisseling van jonge en oude bomen, open en gesloten plekken. Veel bossoorten zijn afhankelijk van deze afwisseling en combineren donkere en lichtrijke, warme en koelere, vochtiger en drogere plekken gedurende hun levenscyclus of zelfs binnen hun levensritme van elke dag. Zogenaamde bosvlinders zijn hiervan een bekend voorbeeld. Maar ook bremveldjes, heidepercelen en schrale graslandjes kunnen een grote ecologische waarde hebben.

Ambities

Met het project Hagelands Bos ambiëren we als Natuurpunt om een groter aaneengesloten bos, of, om terug een stukje 'Hagelands woud' te creëren. Alles samen beheert Natuurpunt momenteel ruim 100 ha, maar de ambitie op lange termijn reikt veel verder. Zo werken we aan het aaneensluiten van de drie deelgebieden: Tienbunderbos, Mostingbos en Houwaartse Berg. Deze aaneensluiting willen we vooral realiseren door aankopen en bebossen van het tussenliggende (niet-herbevestigd) agrarisch gebied. Dit zijn de weinig vruchtbare gronden met kleiondergrond, waar bovendien veel wateroverlast en erosie ontstaat.

Bossen en natuurgebieden in het algemeen hebben een sterk remmend effect op de waterafvoer. Een deel van het regenwater blijft op de bladeren, tussen de schors of in de dikke humuslaag zitten, zonder dat het afstroomt. Door de meer doorlaatbare bodemstructuur zal ook meer neerslagwater infiltreren. Hierdoor wordt meer neerslagwater kostbaar grondwater en worden beken minder belast met 'piekafvoeren'. Momenteel vormt het

Groeves met een ijzersterk verhaal: Schollenkot

Het Hageland onderscheidt zich van andere streken door zijn ijzerzandstenen getuigenheuvels. Deze heuvels waren oorspronkelijk zandbanken/-ribbels die ontstonden in de zogenoemde 'Golf van het Hageland' zo'n 10 miljoen jaar geleden. Nadat ze bloot kwamen te liggen, kitten de ijzerrijke zanden aaneen tot harde zandsteenbanken. Daardoor werden ze meer bestand tegen erosie en vormen nu de langgerekte noordoost-zuidwest gerichte heuvels van het Hageland. Ze leverden de roestbruine ijzerzandsteen.

De latere steengroeves in de Diestiaanheuvels vervulden doorheen de eeuwen verschillende functies. Ze leverden niet alleen ijzerzandsteen als bouw materiaal, maar dienden ook als schuilplaats, speel terrein, uitkijkpunt en zoveel meer. Ze speelden een rol in het leven van de Hagelanders en zijn zeker een stukje erfgoed om te koesteren.

De mens gebruikt zijn landschap

Hier in het Tienbunderbos en op de Houwaartse berg raapten buurtbewoners schollen ijzerzandsteen voor de bouw van hun huizen, waterputten, tuinmuurtjes.... De ondiepe putten die je in het landschap ziet, zijn getuige van deze eeuwenlange traditie. Die plekken worden toepasselijk "Schollenkot" genoemd. Doorheen de jaren verwaterde het gebruik en werden de putten volgestort met puin en afval.

Het Schollenkot in Tienbunderbos is opmerkelijk groot in omvang en heeft een belangrijke cultuurhistorische waarde. Tijdens het voorjaar 2012 werd de site opgeruimd. Hinderende begroeiing en exoten werden gekapt om meer licht toe te laten. Tonnen (sluik) stort werden geruimd en afgevoerd. Zo kregen de oorspronkelijke planten zoals blauwe bosbes, struikheide, liggend walstro, tandjesgras en klein tasjeskruid weer de kans om te groeien.

■ Schollen zoals ze in het verleden gedolven werden in de verschillende schollenkoten. Ze hebben niet alleen een ecologische maar ook een cultuurhistorische waarde.

Er ontstond ook een poel waarin allerlei soorten amfibieën en insecten opnieuw een thuis vinden. Het Tienbundersbos is bekend als leefgebied van bedreigde salamanders als kamsalamander en vinpootsalamander.

Schollen

"Schollen" zijn kleine, dunne brokken met een donkere kleur. Ze zijn de minst poreuze vorm van ijzerzandsteen en zijn heel hard, ondermeer door een relatief hoog ijzergehalte. Ze worden vooral in de bovenste meters van de heuvels aangetroffen. Daardoor waren deze stenen bij de gewone Hagelanders eeuwenlang populair als goedkoop bouw materiaal. Bij het bouwen combineerde men schollen vaak met bakstenen. Bakstenen zorgden voor de stevigheid in de hoeken. De tussenliggende ruimtes vulde men op met schollen. Dit geeft een opvallend resultaat: in de zijgevels zie je vaak trapeziumvormige structuren. In de regio zijn er zo nog een aantal huizen bewaard tot de dag van vandaag.

landbouwgebied tussen Tienbunder-, Mosting- en Houwaartse Berg één grote trechter die regenwater opvangt en afvoert via de IJbeek en de Motte richting Rillaar. Tijdens hevige regenbuien leidt dit regelmatig tot wateroverlast in het centrum van de Aarschotse deelgemeente. Het spreekt dan ook voor zich dat bosuitbreiding in deze zone niet enkel ecologisch belangrijk is, maar ook heel erg kan bijdragen tot het oplossen van de waterproblematiek in Rillaar.

Op lange termijn hopen we zo in het Hageland terug een bos te creëren van meer dan 300 ha. Niet alleen willen we een groot en landschappelijk heel beleefbaar bos, we willen ook de ecologische waarde van dit bos verhogen. Door het opkrikken van de soorten-

en structuurdiversiteit, door het grote aandeel exoten te doen dalen en meer inheemse soorten in te brengen, meer dood hout -en alle diversiteit die daarmee samenhangt- toe te laten voor paddenstoelen en allerlei geleedpotigen zoals pissebedden, kevers, houtwormen..., open plekken te voorzien waar zeldzame soorten zoals blauwe knoop, gaspeldoorn, rode bosmier... een niche kunnen vinden. Kortom we willen een veel natuurlijker bos, waar op heel lange (maar dan echt wel hééél lange) termijn, geen werk meer is aan omvorming en uitbreiding, maar waar natuurlijke processen het bosbeeld zullen bepalen. Laat ons dit positief wensbeeld alvast overdragen aan de volgende generatie(s) natuurbesheerders...

De sponsors van de Walk for Nature 2020

Spar Tielt-Winge	Schoenen Rutten Aarschot	Tuin- en diershop Gebroeders Jochmans Tielt-Winge	Stamart – houtprojecten Herent	Bloemen- en plantencenter Allaerts Rillaar
---------------------	-----------------------------	---	-----------------------------------	--

Programma

Voormiddag

7u00: vroege vogelwandeling met ontbijt o.l.v. Gilbert Rymenans. Ontbijt verplicht vooraf inschrijven tot en met woensdag 22/4/2020 op walkfornature@natuurpuntoostbrabant.be. Betaling ter plaatse.

Vanaf 10u30: symposium 'Hagelands Bos in perspectief'

10u30 - 10u35: welkom door dagvoorzitter Vera Reusens

10u35 - 11u00: Prof. Maïka De Keyzer (KU Leuven): De flessenhals van de vroegmoderne economie: Een historisch overzicht van het belang en gebruik van hout in Vlaanderen.

11u00 - 11u20: Eric Van Beek (NP Aarschot): het Hagelands Bos, naar een natuurlijk bos. Ambities rond omvorming, bosuitbreiding en waterhuishouding.

11u20 - 11u45: Kevin Feytons (NP): Ecologisch herstel en heropleving van bedreigde soorten in de Winge- en Mottevallei.

11u45 - 12u00: afsluitend woord van gedeputeerde Bart Nevens
Gevolgd door een receptie

Namiddag

Vanaf 13u00 doorlopend:

- **Start wandelingen** van 6 en 9 km op aangeduide wandelcircuits met landschapsposten
 - Met een kinderzoektocht op de wandeling van 6 km
 - Vertrekken kan tot 16u00
 - Landschapsposten met aandacht voor natuur en erfgoed
- **Fietstochten** van 13 en 30 km door de Hagelandse Vallei
 - Vertrekken kan tot 16u00
- **Uitgebreid terras** met hapjes en drankjes
- **Kinderanimatie:**
 - Zoektocht op de korte wandeling met voor elke 'speurneus' een attentie
 - Bushcraften met JNM (Jeugdbond voor Natuur en Milieu)
 - Fietsbehendigheidsparcours (Artiest op de Fiets)
 - Grime
 - Springkastelen

Afspraak: Zaal Sint-Denijs, Haldertstraat 11, Houwaart (fietsknooppunt 45-Hageland)

Let op: wandelparcours niet geschikt voor buggy's en rolstoelen

Deelname: bijdrage reservatenfonds aankoop natuurgebieden Hagelands Bos-Tienbunderbos (Aarschot) en Hagelands Bos - Houwaartse Berg (Tielt-Winge)

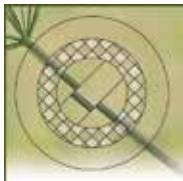
Leden Natuurpunt: € 2 pp of € 4 per gezin. Niet-leden: € 5 pp of € 10 per gezin. Gratis voor wie ter plaatse lid wordt.

Fietsers die naar de Walk For Nature komen, krijgen een attentie

Contact: walkfornature@natuurpuntoostbrabant.be

www.natuurpuntoostbrabant.be | www.natuurpunt.be/Aarschot | Facebook Natuurpunt Aarschot | Facebook Natuurpunt Tielt-Winge

FOCUSACTIVITEITEN

Natuurpunt Oost-Brabant

De **focusactiviteiten** van Natuurpunt Oost-Brabant zijn brede en verzorgde publieksactiviteiten, niet zomaar klassieke wandelingen uit een hele reeks. Ze tonen vooral hoe de inzet van onze vrijwilligers op het terrein het verschil uitmaakt voor de natuur en de biodiversiteit in onze regio.

Focusactiviteiten zijn **gratis voor leden van Natuurpunt**. Aan **niet-leden** wordt een bijdrage gevraagd van **€ 5 p.p.** ten voordele van het reservatenfonds voor de aankoop van natuurgebieden. Kinderen nemen gratis deel.

Afhankelijk van de ontwikkelingen rond het coronavirus en de eventuele maatregelen die de overheid nog zou kunnen nemen, is het mogelijk dat de activiteiten opgeschort worden, ook na 3 april. Raadplaag daarom www.natuurpunt.be/corona.

Zondag 5 april 2020

Focusactiviteit: Bosanemonenwandeling doorheen Kloosterbos en Dunbergbroek, Holsbeek

Kom mee genieten van de lente en de vroege bloeiers.

Afspraak: 14u00 tot 17u00, Sint-Mauruskerk, Gebr. Van Tiltstraat 1 (kruising met Rotselaarsebaan), Holsbeek

Tip: Laarzen of stapschoenen aanbevolen

Organisatie: Afdeling Holsbeek

Info: Jos Van Meerbeek, 0475 40 61 65, jos.vanmeerbeek@gmail.com

Zondag 19 april 2020

Focusactiviteit: Hagelands ontbijtbuffet met Vroege vogelwandeling en wandeling Velpevallei, Bunsbeek

Het uitgebreide ontbijtbuffet, samengesteld uit o.a. lokale en fair-trade producten en typisch Hagelandse gerechten, is ten voordele van het natuurgebied De Paddepoel.

7u00: Vroege vogelwandeling (5 km)

8u00 doorlopend tot 12u00: Hagelands ontbijt

10u00: wandeling in de Velpevallei

Afspraak: PC Bunsbeek, Bunsbeekdorp 6, Bunsbeek

Info: Mark Vanherberghen, 0494 15 97 37, mark.vanherberghen@gmail.com

Deelnemersprijs: Prijs ontbijt: € 14 voor volwassenen, € 8 voor kinderen tot 12 jaar

Inschrijven: noodzakelijk en mogelijk tot zaterdag 18 april 14u00, 0494 15 97 37 of mark.vanherberghen@gmail.com

Zondag 26 april 2020

Walk for Nature: Hagelands Bos, Houwaart en Rillaar

zie p. 6 tot 11 voor uitleg en programma.

Zaterdag 2 mei 2020

Focusactiviteit: Orchideeënwandeling in Natuurgebied Het Aardgat, Tienen

Het verhaal van Het Aardgat is bijzonder boeiend. Een deel van het moeras werd opgevuld in de jaren 1960 tot 1970 met huisvuil.

Later werd de ring rond Tienen er dwars doorheen getrokken. Dank zij de actie van de Regionale Vereniging Natuur en Landschap (nu: Natuurpunt Oost-Brabant) kon het gebied gevrijwaard worden en door Natuurpunt in beheer genomen worden als natuurreservaat.

Ondertussen herbergt het gebied een zeer rijke vegetatie gebonden aan kalkhoudende kwel met veel brede en bosorchis en ook parels zoals paddenrus, addertong enz.

Afspraak: 19u00 tot 22u00, Pand 10, Stationsplein 84, Tienen

Info: Robin Guelinckx, 0476 53 05 37, robin.guelinckx@inbo.be

Zondag 3 mei 2020

Focusactiviteit: Orchideeën kijken in de Snoekengracht, Boutersem

Een klassieker, meer dan ooit!

Ervaren Snoekengracht-gidsen brengen ons naar de diverse biotopen van het natuurgebied. Hoogtepunt is de lenteprijs van de centrale weide met in de eerste helft van de meimaand, duizenden bloeiende brede orchissen: het resultaat van nu al 44 jaar volgehouden natuurbeheer.

Parallele kinderactiviteit

Er is een tent met informatie waar ook een glaasje kan gedronken worden en een terrasje gedaan

Gidsbeurten: vertrek om het half uur tussen 13u30 en 15u00

Gidsen: André Roelants, Georges Buelens en Pieter Van Ormelingen

Afspraak: 13u30 tot 18u00, ingang Snoekengracht tegenover NMBS-station, Stationsstraat, Vertrijk

Info: Walter Troost, 0487 47 85 26 - 016 73 42 79, walter.troost@gmail.com

FOCUSACTIVITEITEN

Natuurpunt Oost-Brabant

Zondag 10 mei 2020

Focusactiviteit: Wandeling 'Natuur in 't dorp', Bierbeek

Wandeling langs Bierbeekse trage wegen en waterlopen en ontdekking van de natuur die tot in het dorpscentrum aanwezig is.

Gidsen: Hugo Sente en Egbert Asselman

Afspraak: 14u00, Schotteshof (tel. 016 46 40 24), Bergstraat 29, Bierbeek

Info: Esther Buysmans, 0475 33 51 70 - 016 46 23 36, esther.buysmans@telenet.be

Zondag 17 mei 2020

Focusactiviteit: Run for Nature, Dassenaarde, Diest

Jogging van 5 of 10 km door Dassenaarde en Asdonk

Afspraak: Inschrijven vanaf 9u15 aan de veldschuur bij het Bolhuis, Asdonkstraat 49, Molenstede. De Run start om 10u00.

Parking: speelweide van Dassenaarde

Info: Saskia van den Berg, 0478 96 01 71, berglinden@qsources.be

Zondag 17 mei 2020

Focusactiviteit: Meter/Peter een boom, De Gors, Vissenaken (Tienen)

Startdag van het bezoekersseizoen van Natuur.huis De Gors met o.a.:

- Project 'Meter/Peter een Boom'
- Officiële inhuldiging totempaal

Afspraak: vanaf 13u00 tot 18u00, Natuur.huis De Gors, Metselstraat 75, Vissenaken

Info: Luc Nagels, 0495 33 42 09, lucagraaf@telenet.be

Zondag 24 mei 2020

Focusactiviteit: Kamsalamanders à volonté, Haacht

Koesterbuur Kamsalamander is de ster van deze activiteit. Alles wat je al wou weten over deze natte knapperds en het succesvolle poelenproject krijg je hier te horen.

Afspraak: 14u00, Belevingspark 'Heerlyckheid van Roost', Roostweg (kruising met Wilde Heide), Haacht

Info: Elke Van den Broeck, 0477 25 50 87, info@natuurpunthaacht.be

Zondag 24 mei 2020

Erfgoedactiviteit: Bezoek Domein Gellenberg, Lubbeek

Het landschap in Lubbeek kreeg 50 jaar geleden bij de uitvoering van de ruilverkaveling een totaal ander uitzicht: het kleinschalige landschap maakte plaats voor grootschalige landbouw. In deze ruilverkaveling 'oude stijl' werd geen rekening gehouden met ecologie of landschappelijk waardevolle elementen.

We wandelen door dit verschraalde landschap op weg naar één van de oude Lubbeekse kasteeldomeinen die buiten het ruilverkavelingsgebied vielen: 'Domein Gellenberg'. Sinds 1911 is het eigendom van notarissenfamilie Halfants. Het domein van bijna 6 ha is een beschermd monument. In het park bevindt zich een 'kinderdorp'. Het is het jeugdwerk van onze gids Jacques Halfants die deze miniatuurhuisjes samen met enkele familieleden bouwde tussen 1946 en 1954. In het domein staan een aantal buitengewoon dikke bomen, maar ook erg zeldzame exemplaren zoals de indrukwekkende Mammoetboom.

Afspraak: 14u00, Oude Pastorie (parking), Binkomstraat 12, Lubbeek

Organisatie: Werkgroep Natuur en Erfgoed van Natuurpunt Oost-Brabant

Info: Pieter Pardaens, 016 73 46 21, info@natuurpuntlubbeek.be

Zaterdag 30 mei en zondag 31 mei 2020

Focusactiviteit: Zaterdag 30 mei 2020: 15de Vorsdonkloop in Vorsdonkbos-Turfputten in Gelrode

- 14u30: Orchideeënwandeling
- 15u30: Kinderloop
- 17u00: Vorsdonkloop (verschillende afstanden)
- doorlopend: terras met hapje-tapje, kinderanimatie, muziekoptredens

Focusactiviteit: Zondag 31 mei 2020:

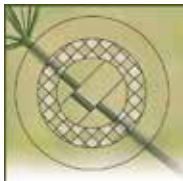
Vroegochtendwandeling en ontbijt in Vorsdonkbos-Turfputten in Gelrode

- 7u00: Vroegochtendwandeling in Vorsdonkbos-Turfputten in Gelrode
- vanaf 9u00: ontbijt

Afspraak: zowel zaterdag als zondag: Pleintje einde Wipstraat - Vorsenzang in Gelrode,

Organisatie: Afdeling Aarschot en Turnclub Gezwind en Lenig Gelrode

Info: Jan De Wyngaert, 016 56 62 52, vorsdonkloop@gmail.com

FOCUSACTIVITEITEN

Natuurpunt Oost-Brabant

Zondag 31 mei 2020

Focusactiviteit: Familiefietstocht langs Tiense natuurgebieden

Vertrek aan station Tienen, pauze met vieruurtje in Natuur.huis De Gors en daarna terug naar station via een andere weg.

Afspraak: 13u30, einde om 17u00, NMBS-station Tienen (voorkant), Stationsplein 84, Tienen

Info: Raf Nilis, 0493 09 76 58, raf.nilis@adsl20.be en Luc Nagels, 0495 33 42 09, lucagraaf@telenet.be

Zaterdag 6 juni 2020

Focusactiviteit: Nacht van de Vroedmeesterpad, Neerijse

Ook dit jaar organiseert Natuurpunt Druivenstreek het gezinsevenement 'Nacht van de Vroedmeesterpad' ter meerdere eer en glorie van het zeldzaamste amfibie van de streek. Dit sympathieke padje is, op een handvol plaatsen in Vlaams-Brabant en Limburg na, uitgestorven in Vlaanderen.

Op zaterdagavond 6 juni kan je zijn bijzondere levenswijze en prachtige leefgebied in én rond onze zandgroeve Ganzemans komen ontdekken. Deze editie staat volop in het teken van het kweek- en herintroductieprogramma dat momenteel wordt uitgewerkt i.s.m. het Agentschap Natuur en Bos en het Instituut voor Natuur- en BosOnderzoek.

Op het programma staan verder verschillende begeleide wandelingen, vrije wandellussen met landschapsposten, een avondlijke natuurloop, een bushcraft-initiatie, een kub- toernooi en een luistertocht naar de fluitconcerten van de vroedmeesterpad.

Volledige programma en inschrijvingen: www.natuurpunt.be/Druivenstreek

Info: Sam Bennekens, 0494 80 63 70, bennekenssam@gmail.com

Zondag 7 juni 2020

Focusactiviteit: Verkenning van de Beemden in Landen

Tijdens de wandeling door het natuurgebied 'de Beemden' geeft de gids uitleg over de verschillende biotopen, de plantengroei, het beheer en de geschiedenis van het gebied.

Achteraf kan in de Rietgors gezellig nagekaart worden terwijl de jeugd zich amuseert in het speellandschap aan de Molenbeek.

Afspraak: 15u00 tot 17u00, Ecohuis De Rietgors (parking), Attenhovenstraat 209, Attenhoven

Zie ook: p. 24-25 van dit tijdschrift

Zaterdag 13 juni 2020

Focusactiviteit: Lo-Bergen, een scheutje groen op de Boven-Lo

Natuurverkenning op de omgeving van de Scheutsite. De laatste heuvels van het Hageland: een gebied van bossen, bronnen klei- en ijzerzandsteenwinningen en gelukkig nog ruimte voor natuur. De Leuvense Diestaaheuveld herbergen hier nog een aantal fraaie parkgebieden en bosjes.

We gaan op pad in en rond de parkdomeinen en onderzoeken de aanwezige natuurwaarden.

Deze activiteit past in de reeks: 'Lo-Bergen, waardevol landschap ten oosten van Leuven'. Een samenwerking van Natuurpunt Leuven, Natuurpunt Lubbeek en Natuurpunt Bierbeek.

Gids: Bert Derveaux

Afspraak: 14u00 tot 17u00, Heilige-Familiekerk Bovenlo, Heidebergstraat 262, Kessel-Lo

Info: Bert Derveaux, 0499 08 65 40, info@natuurpuntlubbeek.be

Zondag 14 juni 2020

Erfgoedactiviteit: Verkenning omgeving Sint-Adriaan in Haacht

Het oude gehucht Sint-Adriaan ligt op de wip van de huidige Dijlevallei ten noorden en de vallei van de Leibeek in het zuiden. In feite een fossiele vallei van de Dijle. Een oude rivierduin, waarop het oude gehucht tot bloei kwam, scheidt momenteel beide valleien. De bodemgesteldheid en het bodemgebruik waren historisch zeer verscheiden, gaande van rijke weide- en hooilanden met boerderijen aan de overstromingsgebieden tot heide en vennen met driesen en driftwegen voor de vroegere schaapskuddes op de rivierduin. Sommige patronen en relikten van het eeuwenoude landschap van Sint-Adriaan zijn nog herkenbaar en worden verkend tijdens de wandeling.

Gids: René Verdonck, Natuurpunt Haacht en Heemkring HAGOK

Afspraak: 14u00, Sint-Adrianuskerk, Rijmenamsesteenweg 143, Haacht

Info: René Verdonck, 0472 32 07 10 - 016 60 62 58, reneverdonck@skynet.be

Zondag 28 juni 2020 - 14u00

Focusactiviteit: Orchideeën kijken in Papenbroek, Assent

In ons land is gevlekte orchis vrij zeldzaam. Vroeger behoorde ze tot de algemeenste orchideeën, maar door ontwatering, ontginning en bemesting is haar aantal sterk afgenomen. De groeiplaatsen liggen in allerlei onbemeste graslanden, zoals de heischrale- en blauwgraslanden van Papenbroek. Kom ze ontdekken en geniet ervan!

Afspraak: ingang recht tegenover de KMO zone), Zandstraat, Assent

Info: Roel Baets, 0477 27 14 03, natuurpuntbekkevoort@skynet.be

Academie Natuur en Landschap 2020 Natuurpunt Oost-Brabant

Om tot een gestructureerde kennisoverdracht en vorming van de beheerteams en vrijwillige medewerkers te komen start Natuurpunt Oost-Brabant met een "Academie Natuur en Landschap 2020".

De opstart gebeurt in 2020 om dan tijdens het jubileumjaar 50 jaar Natuur en Landschap, Natuurpunt Oost Brabant volledig uitgerold te worden. Doel: door middel van gerichte lesexcursies onder deskundige begeleiding van veldbiologen en terreinkenners dieper inzicht verwerven in beheerkeuzes en -resultaten in verschillende biotopen en reservaatprojecten.

■ Pieter Abts geeft uitleg, hier in het Bolwerk te Zoutleeuw.
Foto Luc Nagels

Volgende lesexcursies zijn gepland:

Donderdag 30 april 2020

Vorsdonkbos te Gelrode

Thema: Bosomvorming en gevarieerd bos(randen)beheer in functie van ongewervelden, fungi en hogere planten (machinaal-, manueel- en begrazingsbeheer).

Afspraak: 19u30, oud station Gelrode, kruispunt Vorsenzang/Wipstraat, Gelrode

Begeleiders: Margaux Boeraere, Ward Tamsyn en Tobias Ceulemans

Donderdag 14 mei 2020

De Spicht (Molenbroek) te Lubbeek

Thema: Succesvol herstel via Life Hageland van blauwgrasland en trilveen uit populierenaanplant in kwelgebied en korte duiding bij 'urgentieplan' voor Wingepopulatie van Kleine valeriaan, Karwijselie en Blauwe knoop.

Afspraak: 19u30, achter het Gemeentehuis, Gellenberg 16, Lubbeek

Begeleiders: Bert Derveaux, Tobias Ceulemans en Luc Vervoort

Donderdag 4 juni 2020

Rosdel te Hoegaarden

Thema: Resultaten van ontwikkeling droog orchideeënrijk graslandencomplex uit voormalige akkers op de kalkrijke valleihellingen van de Schoorbroekbeek.

Afspraak: 19u30, einde Nerm (ter hoogte van Nerm 167), Hoegaarden

Begeleiders: Robin Guelinckx en Pieter Abts

Donderdag 18 juni 2020

Zwarte Bos te Bierbeek

Thema: Blauwgraslandherstel, Europese topnatuur en gericht gefaseerd maaibeheer.

Afspraak: 19u30, Zwarteboekstraat tegen over huisnummer 18, Bierbeek

Begeleider: Robin Guelinckx

Vrijdag 26 juni 2020

Torfbroek te Berg (Kampenhout)

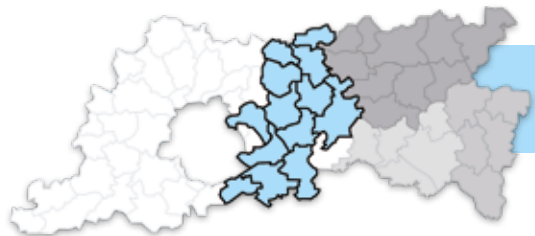
Thema: Ontwikkeling en beheer van een kalkmoeras en orchideeënrijk blauwgrasland met internationaal allure.

Afspraak: 19u30, Visserijlaan 1 op de parking van het vroegere café Fauna Flora, Berg-Kampenhout

Begeleider: Jan Wouters

Inschrijven noodzakelijk: www.natuurpuntoostbrabant.be/academie2020

Deelnamedeprijs per excursie: conservators en kernleden reservatenteams: gratis, leden Natuurpunt € 10, niet-leden/organisaties € 20, te storten op: BE43 9731 1967 5301 van Natuurpunt Bierbeek, met vermelding van de referentie die je ontvangt bij je inschrijving op www.natuurpuntoostbrabant.be/academie2020. Voor de betalende deelnemers is de inschrijving maar volledig na overschrijving.

Op stap in het Hellebos in Kampenhout

Vrijdag 25 oktober 2019

Ernst Gülcher

Het Hellebos in Kampenhout vind je ten noorden van de N21 Haachtsesteenweg aan de zuidwestkant van het dorpscentrum. Het ligt tussen Kampenhout en Perk op het grondgebied van de deelgemeenten Kampenhout-Berg en Kampenhout-centrum. Het is een mooi loofbos met eeuwenoude eiken, zwarte elzen, boskersen en opmerkelijk veel volwassen essenbomen en ook nog altijd veel populieren, zowel staande als liggende exemplaren. Op de Ferrariskaart (1777) en Villaretkaart (1745) is het duidelijk te zien.

■ *Het Hellebos is via de Europese Habitat-richtlijn als topnatuur beschermd als onderdeel van het Natura 2000 project 'Valleigebied tussen Melsbroek, Kampenhout, Kortenberg en Veltem' (BE2400010). Sinds 1996 is het als reservaat erkend met Natuurpunt Kampenhout als koesterende beheerder.*

Een merkwaardige hoefijzervorm

■ Hellebos op de OSM-kaart

Als je de kaart bekijkt, herken je het Hellebos onmiddellijk aan de merkwaardige hoefijzervorm. Je kan zien dat dit bos samen met het westelijk gelegen Floordambos (aan de E19) en het oostelijk gelegen Torfbroek, Terbronnen en het Silsombos een groene slinger is in het voor de rest flink volgebouwde landschap. Die slinger is een overblijfsel van de vallei van de (Beneden/Zuidelijke) Dijle zoals die liep in het late Pleistoceen meer dan 10.000 jaar geleden tijdens de laatste ijstijd. De rivier sleepte een bochtige vallei van zo'n 10 meter diep uit door tientallen miljoenen oude horizontale lagen van fijn zand, grof zand, grind en kalksteen.

De bedding moet ooit heel breed geweest zijn en gevuld met een snelstromende enorme watermassa. Op de duur is dat alles verzand, maar de meanders zijn nog altijd zichtbaar in het landschap en intussen bekend onder de naam 'Groene Vallei'.

Op de kaart zie je de namen van enkele beken en leibeken die langs of door het bos stromen zoals de Molenbeek, de Veerlebeek, de Lellebeek en vooral de Barebeek. Die ontspringt in Perk (Steenokkerzeel) en stroomt vandaar via een ingewikkeld en dikwijls ook erg verstedelijkt parcours in een stroomgebied van

■ Hellebos in de herfstzon. Foto Ernst Gülcher

zo'n 70 km naar Muizen om juist ten zuiden van het Mechels Broek in de Dijle uit te monden. De beken in het Hellebos zijn grotelijks rechtgetrokken en zien er erg kunstmatig uit. Toch hebben ze hier de hoogste potenties voor herstel van de natuurlijke structuur en dynamiek dankzij het aaneengesloten bosgebied.

Een belangrijke archeologische site

Tussen de ijzers van het hoefijzer ligt het 'Herderveld', een naam die staat voor het dichtst bij het bos gelegen gedeelte. Het meer naar de steenweg gelegen gedeelte is het 'Bekerveld'. Samen vormen die velden een gebied van 61 ha. Het veld wordt gedeeltelijk begraaasd door de Limousin-koeien van een boer op de velden van Natuurpunt maar richting Haachtsesteenweg zijn er nog de klassieke boerenakkers.

Er is al veel archeologisch onderzoek gedaan ten noorden en oosten van het gehucht Lelle op het laaggelegen Bekerveld en het wat hogere Herderveld. Er zijn daar resten gevonden van menselijke aanwezigheid vanaf de periode van de Nieuwe Steentijd (zij het slechts enkele verspreide vondsten), de Romeinse tijd, de Merovingische tijd en de hele periode van de Middeleeuwen.

■ Barebeek. Foto Ernst Gülcher

Met behulp van een hele reeks technieken, waaronder het graven van proefsleuven hebben de archeologen in 2012 een mogelijk grafveld uit de Vroege Middeleeuwen ontdekt in het Bekerveld en een nederzetting en mogelijk grafveld uit de Romeinse tijd op de top en oostflank van het Herderveld. Van de Romeinen zijn dakpannen, scherven en 'fibulae' (mantelspelden) gevonden maar het blijft onzeker of er ook echt een Romeinse weg over het veld liep.

Adellijk verleden

Op zowel de Ferrariskaart (1777) als de Villaretkaart (1745) zie je dat heel het bosgebied ten westen van het dorpje Lelle is ingetekend als het domein van het 'Chateau de Perck'. Het kasteel van de graaf van Perk is een van de indrukwekkendste heerlijkheden in de omgeving van Brussel. Het kasteel kan je vanuit het Hellebos niet zien, het huidige gebouw dateert uit de 17de, 18de en 19de eeuw maar er stond al een kasteel rond het jaar 1400. Tussen 1833 en 2007 is het de eigendom van de grafelijke familie de Ribeaucourt maar thans is het overgenomen door graaf Paul de Lannoy.

90 ha weiden, bossen, gronden en vijvers rond het kasteel zijn ferm afgespannen om bezoekers te weren en ook in het Hellebos zelf zijn grote gedeelten nog altijd verboden toegang. Vroeger was het Hellebos-boscomplex nog veel groter, maar in de jaren 50 en 60 zijn zowel het Duistbos als het Zonnebos aan de overkant van de Molenbeek tot woonwijken verkaveld.

Hellebos in ontwikkeling

Het Hellebos is nog in volle ontwikkeling. Het behoort tot de grotere natuurgebieden en breidt zich volop uit. Halverwege 2019 slaagde Natuurpunt er in om nog eens 22 ha graslanden en oude structuurbossen aan te kopen en begin oktober zijn die door de Vlaamse regering officieel als natuurgebied erkend. Met een omvang van meer dan 100 ha is het bos nu al het grootste natuurgebied in de streek.

Natuurpunt hoopt op termijn het bos uit te breiden tot 170 à 180 ha en de bossen in de nabijheid te kunnen verbinden.

■ Hellebos. Foto Ernst Gülcher

■ Slipschool Federale politie. Foto RingTV

Een kanker in het natuurgebied: de slipschool van de politie

Tot zover enkele succesverhalen over dit mooie natuurgebied. Helaas is er nog een ongemakkelijke uitdaging om het helemaal tot zijn recht te doen komen: de slipschool van de politie die tegen beter weten in nog altijd een deel van het bos bezet.

Ongeveer 12 hectares in de noordelijke poot van het hoefijzer zijn ingetekend als een militair domein met hekken, wegen en bunkers. Sinds de jaren 50-60 van de vorige eeuw is dit terrein jarenlang door het leger gebruikt als munitiedepot en oefenterrein. Eind van de vorige eeuw verloren de militairen hun belangstelling en logisch gezien had het terrein in die jaren teruggegeven moeten worden aan het bos, maar die kans is gemist.

In 1996 nam de Rijkswacht (later de Federale politie) het in gebruik als slipschool. Bezwaarschriften vanwege natuurorganisaties en omwonenden tegen vergunningsaanvragen werden in die tijd genegeerd.

Tot op de dag van vandaag zorgt de school voor heel veel hinder op het vlak van licht; lawaai en uitstoot en is er een vermoeden van vervuiling van de bodem en het grondwater.

Sinds 9 mei 2016 beschikt de politie zelfs niet meer over een geldige milieuvergunning maar de activiteit wordt gewoon voortgezet. Rond de jaarwisseling van 2017 op 2018 werden op het terrein zelfs een heel aantal bomen zonder vergunning gekapt.

In de huidige opvattingen over het Hellebos als waardenvol natuurgebied en in het licht van de regelgeving op de zonevreemdheid moet deze slipschool uiteraard dringend naar een andere locatie verhuizen. Maar blijkbaar staat de politie als overheidsinstelling boven de wet. De gemeenteraad van Kampenhout besliste op 25 april 2019 dat de beleidsmatig gewenste ontwikkeling voor dit gebied de omvorming naar natuurgebied is.

Maar ondertussen doet de school gewoon verder en probeert de politie opnieuw een vergunning te verkrijgen, onder meer door een ontheffing te vragen van de plicht om een milieueffectenrapport (MER) te produceren. Het voortbestaan van deze school in dit bos is volstrekt misplaatst. Hoe sneller ze vertrekt, des te beter is het voor de natuur en de natuurliefhebber.

Voor de blog van Ernst met de volledige beschrijving en ook uitleg over het gehucht Lelle, en de referenties, zie:

www.natuurpunttoostbrabant.be/ernst-hellebos

Bezoekerscentrum Groene Vallei

Lelieboomgaardenstraat 60, Erps-Kwerps, Kortenberg
Info: bc.groenevallei@natuurlandpunt.be

Kalender Groene Vallei

Nu de lente terug in het land is, is meteen ook de beste tijd van het jaar aangebroken om erop uit te trekken in de natuur. En wie dit jaar graag met wat meer kennis van zaken in de natuur wil rondlopen is welkom in Bezoekerscentrum Groene Vallei voor twee laagdrempelige cursussen.

Cursus Natuurverkenner, 23 april tot 28 mei 2020

De cursus Natuurverkenner is een interactieve en wervelende instapcursus voor natuurliefhebbers. In 5 unieke 'lessen', 4 excursies en 1 evenement laten de lesgevers en de lokale vrijwilligers al hun enthousiasme op je los. We dompelen je onder in de wondere wereld van onze wilde dieren en planten en gaan op reis langs de natuurgebieden in eigen streek.

Prijs: € 54 leden, € 60 niet-leden.

Lesmomenten:

Lessen van 20u00 tot 22u30	Excursies van 10u00 tot 12u00
Donderdag 23 april 2020	Zondag 26 april 2020
Donderdag 30 april 2020	Zondag 3 mei 2020
Donderdag 7 mei 2020	Zondag 10 mei 2020
Donderdag 14 mei 2020	Zondag 17 mei 2020
Donderdag 28 mei 2020	

Vlindercursus, 27 april tot 11 juli 2020

Wie van vlinders houdt, kan terecht in de cursus over dagvlinders. Het Silsombos is tevens een ideale plek om vlinders te spotten, daar er een 30-tal soorten voorkomen waaronder iconen als Keizersmantel en Grote Weerschijnvlinder. In twee theorielessen en twee excursies kom je alles te weten over deze vrolijke fladderaars.

Prijs: € 28 leden, € 32 niet-leden.

Lesmomenten:

Lessen van 20u00 tot 22u00	Excursies van 14u00 tot 16u00
Maandag 27 april 2020	Zaterdag 9 mei 2020
Donderdag 9 juli 2020	Zaterdag 11 juli 2020

Silsomrangers-jeugdkamp, 13-17 juli 2020

En we hebben tevens ook goed nieuws voor kinderen die graag zelf de natuur willen ontdekken. Van 13 tot 17 juli organiseren we opnieuw een Silsomrangers-jeugdkamp! Elke dag wordt een superleuke dag vol toffe spelletjes, bushcraft, ontdekkingen...

Dagelijks: van 9 tot 17 uur

Kostprijs: € 110 leden, € 130 niet-leden. Incl. fiscaal attest.

■ Ingroening bedrijventerrein. Foto Paolo Vergalito, Materialise

Oproep: werk jij op het bedrijventerrein in Haasrode?

■ *Vergroenen en ontharden zijn hot topics in deze tijd van klimaatcrisis. Boomplantacties, waterbuffering, ontharding,...*

Door diverse instanties en overheden worden hierrond acties op touw gezet (Leuven2030, #ByeByeGrass, Green Deal bedrijven en biodiversiteit,...)

Daarnaast zijn ook meer en meer mensen die zelf of met een paar vrienden de handen uit de mouwen steken en samen een stuk(je) grond aanpakken.

Dat gebeurde bijvoorbeeld bij Materialise op het bedrijventerrein in Haasrode op een ongewoon zonnige zaterdag in november. Onder leiding van een groepje enthousiastelingen waaronder verschillende Natuurlandpuntenleden hebben een 40-tal werknemers en familieleden 660 bloem- en besdragende struiken geplant op stroken langs de parkeerterreinen. Zij nemen de plaats in van de eentonige bodembedekkers. In april staat een tweede groendag op stapel, waar voornamelijk de focus gaat liggen op inzaaien van (inheemse) wilde bloemenmengels, opnieuw op eigen terrein.

Als we over dit initiatief praten, merken we dat er bij veel mensen en organisaties interesse is in soortgelijke acties, maar dat men vaak niet weet waar te beginnen. Daarom willen we vanuit Natuurlandpunt Leuven zo'n initiatieven graag ondersteunen. Op bedrijventerreinen in het algemeen en voor Haasrode in het bijzonder, als pilootproject. Daarom deze oproep:

Werk jij ook op het bedrijvenpark in Haasrode, of een ander Leuvense bedrijvenpark?

Wil je samen met collega's graag initiatief nemen om je werkomgeving ecologisch te vergroenen?

Geef een seintje: natuurpunt.bedrijventerreinen@gmail.com

We plannen een activiteit om ervaringen te delen en waarbij we vanuit Natuurlandpunt Leuven en een aantal andere organisaties concrete handvatten zullen aanbieden om in en om je bedrijf aan de slag te gaan.

Een bedrijventerrein zal natuurlijk nooit een natuurreserveaat worden. Maar de beschikbare open en groene ruimte kan er wel worden opgewaardeerd naar ecologisch waardevolle groengebiedjes met een corridorfunctie.

Leuvens nieuwe aanwinst: natuurgebied Dalemhof

■ De Molenbeek, die Korbeek-Lo en Heverlee bespoelt, (maar die ontspringt in Pellenberg en daarna Bierbeek passeert) is duidelijk een beek met grootse natuurplannen: ze heeft Natuurpunt Velpe-Mene geïnspireerd tot tal van natuurgebieden op haar eigen loop en op die van haar zijbeken (om over het Mollendaalbos nog te zwijgen), en is duidelijk van plan Natuurpunt Leuven te overtuigen hetzelfde te doen.

We zijn er in Leuven alvast mee gestart door het natuurgebied, genoemd "Dalemhof", gelegen naast de beek, aan te kopen. Na een eerste verkenning was afdeling Natuurpunt Leuven ervan overtuigd dat het een goede aankoop zou zijn. Het leek ons zeker een gebiedje om duimen en vingers van af te likken.

Einde 2019 was het zover! Dalemhof werd aangekocht

Een nadere verkenning begin dit jaar bevestigde niet alleen de eerste gunstige indruk, ze maakte duidelijk dat het terrein reeds hele hoge natuurwaarden bezit. Het grasland heeft de laatste 4 à 5 jaar geen noemenswaardig beheer gehad. Toch heeft het een hele reeks zeldzaamheden kunnen behouden, als men door de verruiging als eerste indruk doorkijkt.

Natuurpunt Leuven heeft trouwens wilde plannen!

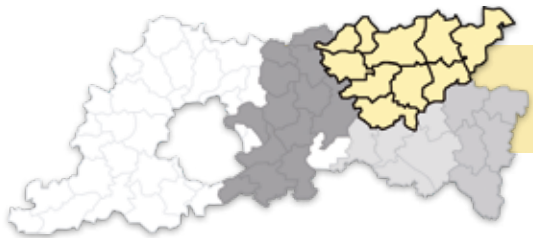
Nog verder stroomafwaarts naast de Molenbeek, tussen de westkant van de expressweg en de Abdij van Park, is er nog veel interessants te ontdekken. Trouwens niet alleen daar, ook verder richting Dijle, stroomafwaarts van de Abdij ligt natuur én erfgoed voor het grijpen.

Vandaar dat we, gespreid over 2 jaar, de Molenbeek samen met onze vrienden van het Leuvens Historisch Genootschap gaan verkennen. Dit jaar van aan de monding in de Dijle tot aan Abdij van Park.

Verdere gegevens staan in de kalender.

■ Dalemhof. Foto Etienne Ruys

Natuurpunt Aarschot is een reservaatproject rijker

Sinds de zomer van 2019 hebben we er een reservaat bij. In het verleden is dit gebied, op de hoek van de Veelsebaan en de Kolkensvijverstraat in Wolfsdonk, ons nog aangeboden. Maar toen hadden we pas de eerste percelen in het Hagelands Bos aangekocht en aarzelden we om dit er ook nog bij te nemen. Maar omdat enkele buurtbewoners mee hun schouders zetten onder de bescherming van dit waardevolle historisch grasland, gaan we ervoor. Een nieuw reservaat is geboren! Dit reservaat zal mee opgenomen worden in het Gebied Meren, Kalsterbos en Kolkensvijver. Het gaat over een gebied dat 10 ha groot is.

■ Joriskaart 1775: Kolkensvijver

De Kolkensvijver, in de volksmond 'de Vetwei' genoemd, ligt in Wolfsdonk. Het was de laatste 'gemene' weide uit de regio. In lang vervlogen tijden zetten boeren hun vee samen in een gemeenschappelijke weide, tegen betaling per dier.

Op de Joriskaart uit 1775 is dit gebied al zichtbaar. Toen was Kolkensvijver een groot ven samen met naastliggende kleine vennen in een nu verdwenen heidelandschap. Het lag toen aan

■ De eerste beheerwerken op de 'Vetwei'.
Foto Anita Vandersmissen

de rand van de Testeltse Heide. In de 18de eeuw kwam het in eigendom van de Abdij van Averbode.

Door het gebied loopt de Kolkensvijverloop. Deze ontspringt aan de grens met Testelt, wordt gevoed door de Kolkensvijver en mondt in de Herseltseloop uit.

Dit grasland is nog relatief intact. Het reliëf bleef bewaard, de vegetatie is uiteraard wat verruigd, de waterhuishouding is niet zwaar verstoord.

De voorbije maanden is er al gewerkt om het gebied toegankelijk te maken en afval op te ruimen. Een eerste werknamiddag is achter de rug waarbij 20 mensen, vooral burens, actief meegeholpen hebben.

Meehelpen in dit gebied? Contacteer Walter Weckhuysen,
0497 91 01 80, walterweckhuysen@yahoo.com

■ Zicht op de 'Vetwei'. Foto Linda Scheerens

Een nieuw bos in Dassenaarde, Diest: het Twee-bekenbos!

Filip Meyermans

Op twee percelen net aan de samenvloeiing van de Grote beek en de Kleine beek, werd in de voorbije herfst een bos aangeplant van zo'n 70 are groot. Dat gebeurde in het derde weekend van november, op de Dag van de Natuur. Wekenlange voorbereidingen gingen aan die dag vooraf, met een zoektocht naar financiering, naar advies over de soorten, naar de praktische haalbaarheid enz.

Het advies werd geleverd door Bos+, een Vlaamse organisatie die zich specifiek inzet voor bosbehoud, beter bos en meer bos in Vlaanderen en de wereld. De connecties waren er, en al snel kwam iemand van Bos+ onze kant opgereden voor een terreinverkenning. Daar volgde een advies uit, over soorten, plantafstanden enz. Zij zorgden ook voor de financiering; geld dat volgde uit een project samen met Fluvijs, het Vlaamse netbedrijf voor elektriciteit, aardgas en dies meer.

Het aanplantingsplan volgde, alsook de afspraken met onze terreinploeg over het maken van de plantgaten. Het aankopen van plantgoed bij de juiste leverancier gebeurde heel precies, aangezien we opteren voor autochtoon plantgoed – voor zoveel als

mogelijk. Dat leidde ons naar Sylva, kweker in het Oost-Vlaamse Lievegem. Die kan voor certificaten zorgen die de herkomst van het plantgoed aantonen. 1126 planten werden besteld en geleverd op 22 november, de dag voor het grote aanplantmoment.

Wat ook voorafging was een grote mobilisatie bij onze leden maar ook in veel bredere kringen, om er zeker van te zijn dat we die 1126 boompjes de grond in kregen op een dag tijd. Een affiche ontstond; mails werden uitgestuurd; Facebook-posts à volonté volgden. En of er gevolg werd gegeven aan onze oproep! Bekende maar zeker ook veel minder bekende gezichten daagden in de ochtendvroegte op. Allen goed gemutst, gelaarsd en gespoord om er mee de schouders onder te zetten, en de klus te klaren. Een kleine 50 mensen zorgden ervoor dat die 1126 bomen al tegen 11u30 in de grond zaten. Dat baarde ons kopzorgen, omdat we wisten dat er in de namiddag nog vele andere helpende handen zouden toekomen. Na kort beraad werd besloten naar Sylva te bellen. Niemand thuis op een zaterdag daar... Dan maar naar Houtmeyers in Laakdal bellen. "Ja, we hebben plantgoed maar het is het laatste dus kom er maar meteen om". En dus gauw de jeep in en naar Laakdal. Zo kwamen 450 extra bomen onze kant op.

De plantactie. Foto Saskia van den Berg

Na boterhammen en een warme kop soep (dank-je-wel, Marie-Paule!) volgde fase 2 van de dag. En ja, wat verwacht werd, klopte: nieuwe mensen arriveerden. Aan een hoog tempo werden extra gaten geboord of gegraven. Er werd aangemaand aan een rustig tempo te werken, om ook de nieuwe mensen de kans te laten om een aantal boompjes in de grond te steken. Iets na 14u00 was alles op, en konden we kijken naar een terrein met 1626 nieuwe boompjes. En of we fier waren!

In het aanplantingsplan was ook een houtkant voorzien aan de zuidkant van twee percelen, langs de Kleine beek. Die installeren hadden we voorbehouden voor de gezinswerkdag in december, en zo geschiedde. Alweer werd er gemaaid en gebeld met Sylva. En net voor de gezinswerkdag op 28 december werden 305 planten afgehaald in de kwekerij. En alweer ging dat planten zo bijzonder vlot! Alweer rond de middag was de klus geklaard. Wat een enthousiasme alom, wat 'n werkdag. Heel mooi om te zien allemaal en een groot hart onder de riem voor het beheerteam van Dassenaarde en afdeling Diest.

Hopelijk laten de reeën al die nieuwe planten wat met rust, zodat we binnenkort blaadjes mogen zien verschijnen uit de knoppen van zwarte els, zachte berk, grauwe abeel, boswilg, hazelaar, spork, eenstijlige meidoorn, vlier, hondsroos, Gelderse roos enz. En we een heel mooi bos en houtkant zien ontstaan. Die meteen voor een buffer zorgt tussen de Klappijstraat en haar huizen, en de vallei in Dassenaarde. Zo moet er ook meer rust ontstaan voor een aantal vogelsoorten, die dan mogelijk wel tot broeden komen.

Het nieuwe bos draagt ook bij tot reductie van CO₂, grote boosdoener als het gaat om klimaatopwarming. We beseffen dat dit niet voor het grote verschil zal zorgen, maar elke m² nieuw bos helpt in de grote klimaatproblematiek, één van de grootste uitdagingen ooit voor heel de wereld. We moeten inzetten op bosuitbreiding en tegelijk ook het evenwicht vinden tussen dat aspect en het vrijwaren van de open soortenrijke graslanden, de moerassen en de ruigten. Voor het herstel van die laatste moet soms opslag van bomen of populierenaanplant sneuvelen, omdat we de specifieke flora en fauna ervan willen vrijwaren

■ Foto Saskia van den Berg

van extinctie, om net die diversiteit die voor o zoveel zaken zo belangrijk is, te behouden. Soortenrijke graslanden, nat of droog, hebben het hoogste percentage aan soortenrijkdom per m². En zorgen evenzeer mee voor koolstofopslag, zeker de wetlands met veenvorming. Als lokale werkgroep worstelen we met het vinden van de juiste balans, zoals elders in Vlaanderen. Het zal dus een beetje van de twee zijn de komende jaren. Wie daar mee wil over nadenken, laat het ons weten. Sowieso zijn we bijzonder blij met ons nieuwe bos, dat de naam Twee-bekenbos heeft gekregen. Kom binnenkort kijken hoe het er mee gaat!

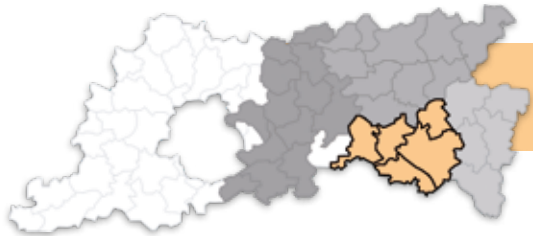
Zeldzame kraaggaststeekmier waargenomen in Vorsdonkbroek, Aarschot

In Vorsdonkbos in Aarschot is een bijzondere mier waargenomen: de **kraaggaststeekmier**. Dat is een sociaalparasiet die in België nog maar twee keer eerder werd aangetroffen. Die sociaalparasieten dringen nesten binnen van aanverwante soorten om voedsel of broed te stelen. Of ze leven zelfs in het nest van de gastsoort en laten zich verzorgen door de werksters. In 2018-2019 werd deze internationaal zeldzame mierensoort gevonden op twee locaties in venige hooilanden in Vorsdonkbos, waarschijnlijk een belangrijk leefgebied.

■ Foto Ian Stevens

Lees er alles over in het nieuwsbericht van Natuurpunt: www.natuurpunttoostbrabant.be/kraaggaststeekmier

Visie Gete: inbreng in het Strategisch Project Getestreek

■ De Getevallei van Hoegaarden tot Geetbets: een keten van grootschalige natuurcomplexen in een robuuste vallei met ruimte voor komberging over heel de vallei.

Er wordt gewerkt aan een strategische visie voor de Getestreek. Daarin moet de natuurlijke structuur, ruimte voor natuurontwikkeling en ruimte voor de rivier op vele plaatsen centraal staan. Dit gekoppeld aan het natuurlijk waterbergend vermogen en klimaat.

Grote natuurcomplexen in uitbouw

Natuurpunt, in samenwerking met de provincie, heeft niet gewacht op dit strategisch project om zelf een gedurfde strategie op het terrein uit te rollen. Concreet op het terrein tastbare natuur en tastbare biodiversiteit realiseren. En dit met een reeks grootschalige natuurontwikkelingscomplexen binnen een duidelijk projectgebied.

Nu reeds zijn er de erkende reservaten met een erkend visiegebied in de Getestreek: Aronst Hoek (ca 340 ha in Geetbets), de Grote Getevallei met Tiensbroek, Doysbroek en grote Geteproject (ca 265 ha in Tienen, Linter en Zoutleeuw), het Vinne (provincie, ca 120 ha in Zoutleeuw), Het Bolwerk en de Kleine Gete (Zoutleeuw), Spoorwegzate-Getebeemden (ca 30 ha in Hoegaarden), Rosdel-Schoorbroekbeek (ca. 89 ha in Hoegaarden) en een groot deel van het complex Mene-Jordaanvallei met Meldertbos en Wijtboek (circa 140 ha in Hoegaarden en Boutersem) en het Aardgat in de Vallei van de Kleinbeek (circa 7 ha in Tienen). Samen met hun erkend visiegebied vormen ze de bouwstenen voor de verdere uitbouw van grootschalige natuurcomplexen in een gaaf rivierlandschap met ruimte voor de rivier.

■ Getebeemden in Rommersom. Foto Jules Robijns

Deze natuurcomplexen zijn belangrijk voor de komberging en spelen een rol in de opvang van de klimaatsverandering. Natte graslanden en moerassige ruigten en venen zijn belangrijk voor de koolstofopslag. 1 ha nat grasland tegenover 1 ha geploegd en gescheurd grasland omgezet naar akker maakt een verschil van niet minder dan 10 ton CO₂ per jaar. Dus de natuurgebieden zijn niet alleen goed voor de biodiversiteit maar ook voor de waterberging, waterretentie, opslag van CO₂ en dus als klimaatbuffer.

Behoud en herstel graslandareaal in de vallei absoluut nodig

Als het gaat over riviersystemen en herstel van deze riviersystemen ook in relatie tot komberging en klimaatbuffering, is er voor de vallei buiten de natuurcomplexen maar één optie mogelijk: de keuze voor een open rivierlandschap of verweingsgebied met ruimte voor natuurontwikkeling, waterberging, graslanden en de daarbij horende landbouw. Expliciet moet vooropstaan dat het bestaand graslandareaal behouden en terug hersteld wordt.

Dat is cruciaal zowel voor het kombergend vermogen van de vallei maar ook voor de opslag van koolstof. Het behoud van de valleigraslanden zowel binnen als buiten natuurgebied, is de rode draad in het geheel wanneer we het hebben over de “in het kader van de klimaatverandering het behouden en herstellen van het waterbergend vermogen van de riviervallei”.

Conclusie: in functie van klimaatbuffering en komberging moet het behoud van het bestaand graslandareaal en het herstel hiervan een evidentie zijn. En dit naast de grootschalige natuurontwikkelingscomplexen van de hierboven opgesomde gebieden als kern, uitgebreid met hun visiegebied.

■ Vochtig grasland in de Getevallei, belangrijk voor klimaatbuffering en komberging. Foto Pieter-Jan Alles

De Beemden in Landen

Jules Robijns

■ Het natuurgebied “de Beemden” ligt in de driehoek gevormd door de deelgemeenten Rumdorp en Attenhoven en de stad Landen. Het gebied is te bereiken langs het wandel- en fietspad aan het rusthuis Oleyck, of via het politiehuis, langs de Attenhovenstraat aan de visvijver of via de Kastelstraat.

Door zijn ligging is het een schoolvoorbeeld van een reservaat vlak bij het stadscentrum. De paden worden dan ook veelvuldig gebruikt voor een korte wandeling tijdens de middagpauze of na het werk.

De Beemden liggen in de vallei van Molenbeek en Zeyp. In de periode dat de Ferrariskaarten opgesteld werden (± 1775) was het een zeer moerassig gebied waar de landbouwers uit Attenhoven slechts in de droogste periode van de zomer hooi voor hun vee konden maaien. Vooral in de 20ste eeuw is er veel veranderd: de beken werden sterk uitgediept, sommige percelen werden gedraineerd en beweide of beplant met populieren, er werden vijvers aangelegd en een perceel werd opgehoogd door het vol te storten met afval en puin.

Beheer met resultaat voor de plantenrijkdom

Van de oorspronkelijke natte hooilanden bleef bijna niets meer over toen Natuurpunt het gebied een dertigtal jaren geleden in beheer kreeg. In de beginperiode werden de graslanden begraasd door paarden, maar met slechts matig succes voor

■ Grote kattenstaart en moerasspirea kleuren de vroegere populierenweide. Foto Jules Robijns

de biodiversiteit. Daarom werd al vrij snel overgegaan tot een maaibeheer met afvoeren van het maaisel. De resultaten van dat beheer zijn spectaculair. Vooral van april tot juni staan de hooilanden prachtig in bloei met een grote rijkdom aan plantensoorten. Wie in die periode het verharde wandel- en fietspad aan het rusthuis Oleyck neemt of het onverharde wandelpad langs de Molenbeek achter het politiehuis, kan genieten van de schitterende kleuren van dotterbloem (goudgeel), grote ratelaar (bleekgeel) of koekoeksbloem (rood). In juli en augustus bloeien moerasspirea (wit), heeldaadjes (geel) en grote kattenstaart (paars) uitbundig in de vroegere populierenweide. Op het oude stort komen dan rapunzelklokje (blauw) en het zeldzame hokjespeul (groengeel) tot bloei.

■ Prachtig bloemrijk hooiland in de Beemden. Foto Jules Robijns

■ Landkaartje in de Beemden. Foto Jules Robijns

Reeds vier soorten orchideeën komen er voor: breedbladige wespenorchis, brede orchis en grote keverorchis zijn ieder jaar aanwezig, de brede orchis zelfs in toenemend aantal en twee jaar geleden werd voor het eerst bijenorchis waargenomen.

De fauna profiteert mee

Ook om vogels te spotten kan je in de Beemden terecht. Vaak zit een ijsvogel te vissen van op een overhangende tak aan een vijver, blauwe reigers zijn er altijd te vinden, op de oever van de vijvers of aan de Molenbeek zit vaak een grote gele kwikstaart, in het riet is in mei de kleine karekiet aan het zingen, ieder jaar broedt een sperwer in het dicht begroeid bosje, de wiewelaar zingt hoog in de populieren, wilde eend, waterhoen en meerkoet zijn altijd aanwezig op de vijvers, soms ziet men een Aalscholver die zich met opengespreide vleugels laat drogen in de zon,...

In de Molenbeek zit tegenwoordig voortdurend weidebeekjuffer, een schitterend donkerblauw gekleurde juffer waarvan de larven leven in stromend, zuurstofrijk water. Deze juffer leert ons dat de waterkwaliteit van de Molenbeek erg verbeterd is vergeleken met eind vorige eeuw. Wie aandachtig kijkt, ziet ook driedoornige

■ Hooilandbeheer met resultaten. Foto Jules Robijns

stekelbaarsjes zwemmen in het heldere water. Binnenkort kunnen we hier zelfs bermpe en rivierdonderpad verwachten.

Vlinders zijn er in alle kleuren: in de lente vliegt oranjetipje rond boven de hooilanden op zoek naar pinksterbloem, in de zomer zijn atalanta, distelvlinder, dagpauwoog, landkaartje, kleine vos, icarusblauwtje, bont en bruin zandoogje en vele andere op zoek naar nectar op de vele bloemen in de hooilanden en ruigten.

Vele handen maken het werk licht

Het beheer van de Beemden gebeurt door een ploeg vrijwilligers van Natuurpunt Landen ondersteund door de professionele arbeiders van Natuurpunt. De professionele ploeg zorgt vooral voor het maaien van de grote percelen hooiland. De vrijwilligers hooien, ruimen omgevallen bomen op, onderhouden de wandelpaden, verzamelen zwerfvuil,...

Ieder jaar komen de kinderen van twee scholen uit het lager onderwijs in de winter een halve dag meewerken in het reservaat. Als compensatie krijgen ze in mei een geleide wandeling door de gidsen van Educatief Natuurbeheer.

Er is een zeer goede samenwerking met de stad die zorgt voor logistieke steun en indien nodig helpt bij onderhoudswerken waar de vrijwilligers niet het geschikte materiaal voor hebben.

Kom al die pracht ontdekken

De Beemden zijn een ideaal gebied voor een rustige wandeling. Ze zijn een heel sterke verrijking van de biodiversiteit in een landstreek die gekenmerkt wordt door intensieve landbouw waar natuur het moeilijk heeft. Daarnaast tonen de hooilanden hoe de valleigraslanden er tot WOII overal uitzagen, een aspect van het vroegere landschap waar vooral de jeugd geen idee van heeft. In die zin kan het gebied zeker beschouwd worden als een voorbeeld van landschappelijk cultureel erfgoed.

Voor meer informatie:

- www.natuurpunt.be/natuurgebied/beemden-landen
- Eddy Parent: 011 88 26 70, natuurpunt.landengmail.com
- Jules Robijns: 016 78 97 93, jules.robijns2@gmail.com

■ Vele handen maken het werk licht. Schoolleerlingen helpen mee. Foto Jules Robijns

Onrust over verbreding IJzerenweg

Ronald Jacobs

■ *Er zijn plannen om het fietspad IJzerenweg op de vroegere spoorwegzate van Diest tot Tienen te verbreden van 2,5 naar 4 m en van verlichting te voorzien. Als beheerder van circa 1000 ha natuurgebied in de Getevallei vragen we om op een constructieve en volwaardige manier betrokken te worden bij het overleg hierover tussen gemeenten, provinciedewerks, regionaal landschap en ambtenaren.*

De bermen en omgeving van de IJzerenweg: een unieke biotoop

We werden op onze vraag uitgenodigd op een vergadering rond deze problematiek in Zoutleeuw en kregen bij aanvang de kans om onze mening uiteen te zetten. Daarna moesten we echter de vergadering verlaten... omdat het een besloten vergadering was..., wat doet vermoeden dat we niet alles mochten weten.

In onze uiteenzetting wezen we op het belang van de bermen van de oude spoorwegzate voor de vegetatie met zijn thermofiele soorten en de bijhorende fauna, die bij een verbreding zouden verloren gaan. Zelfs Europa steunde al een aantal projecten ter bescherming van de bermen.

De bermen en brede oude zone van de IJzerenweg zijn zeer waardevol. Ze bestaan uit een mozaïek van soortenrijke droge

graslanden met hun specifieke fauna en flora en spontane houtige gewassen. De poelen langs deze bermen vormen op een aantal plaatsen de habitat voor de zeldzame kamsalamander. Die behoort tot de bijzonder te beschermen soorten uit de Europese Habitatrichtlijn waarvoor de verplichting tot instandhouding voor alle overheden geldt. Andere zeldzame soorten als de levendbarende hagedis, braamsluiper of geelgors hebben er nog hun thuis. Terecht is bijna gans de spoorwegzate planologisch aangeduid als parkgebied.

Ook voor de vleermuizen (groep uit de Europese Habitatrichtlijn) is de IJzerenweg van zeer bijzonder belang. Deze groep is bovendien zeer gevoelig voor verstoring door lichtpollutie.

Omvorming tot fietssnelweg ongewenst

De Getevallei als gave vallei waar nog ruimte is voor de rivier en voor water, is de belangrijkste groenblauwe verbinding in de regio. Ze heeft een uitgesproken functie i.k.v. biodiversiteit, waterberging en natuurbeleving, en tegelijkertijd voor recreatie en horeca door het aanwezige fiets- en wandelpad.

Natuurpunt hielp bij het tot stand komen van het huidige fietspad. Toen de spoorwegbedding verlaten werd, dreigde ze in stukken verkocht te worden aan particulieren. De redding van al dat moois was het huidige fietspad waarvan wij overtuigd zijn dat het nog in goede staat verkeert en voldoende breed is.

■ **Verdwijnt de geelgors voorgoed? Voorlopig heeft hij nog zijn thuis in de struwelen op de bermen van de IJzerenweg. Foto Freek Verdonck**

Nu is dit mooie fietspad zonder enig overleg plots benoemd tot fietssnelweg. Omdat de overheid fietssnelwegen steunt met 100% subsidies willen een aantal gemeenten het nu gaan omtoveren naar een echte snelweg door het bestaande wegdek op te breken en er een nieuw, veel breder pad met bijhorende verlichting aan te leggen. We hebben de indruk dat de politiek deze aanpassing ziet als een quick-win om op een snelle manier uit te kunnen pakken met de aanleg van vele kilometers extra fietspaden.

Volgens de bestaande studies is het huidige fietspad echter verre van verzadigd. Vanuit de bezorgdheid voor het landschappelijk schoon en het natuurbehoud is dan ook ondenkbaar en onbegrijpelijk dat men zonder enige behoeftestudie op die manier het geld van de burger gebruikt. Terwijl er op zoveel gevaarlijke plaatsen nood is aan verbeterde fietspaden!

De kilometerslange extra verharding staat ook haaks op de *grean deal* van Europa en de Vlaamse regering om 20% van het platteland te ontharden!

De verbreding zorgt voor verhaasting en meer onveiligheid. Snelle fietsers en schoolgaande kinderen of jong gepensioneerden (de grootste groep gebruikers) gaan immers niet samen. Vele autowegen worden versmald ten behoeve van de veiligheid. Op de 'IJzerenweg' wil men net het omgekeerde doen en snelle

fietsers aanmoedigen ten koste van de rust van de recreant en de natuurbeleving.

Wat niet wil zeggen dat men niks moet doen, integendeel. De knelpunten bij de overgangen en kruisingen van het fietspad met wegen kunnen best worden aangepakt. Maar burgers vragen vooral om een aanpak op vlak van 'trage mobiliteit', een aanpak van de knelpunten en van gevaarlijke fietsverbindingen in de gemeenten, door te investeren in fietspaden in de bewoonde omgeving, rond de school en in het centrum.

Oproep tot overleg en gedragen oplossingen

We doen alsnog een oproep aan de betrokken besturen om verder te werken in een echte overlegmodus om tot een gedragen oplossing te komen en de knelpunten op te lossen. We vragen om enkel de knelpunten te bekijken en niet te gaan voor verbreding.

We horen dat er ook op andere plaatsen in de provincie plannen zijn om brede verharde fietspaden dwars door natuurgebieden aan te leggen of waardevolle taluds en bermen eraan op te offeren, zonder rekening te houden met de gevolgen voor de natuur en de biodiversiteit.

We zijn meer dan wie ook voorstander van fietspaden maar niet ten koste van de schaarse, waardevolle natuur die ons nog rest.

■ Foto Jaak Geebelen

Zondag 26/04/2020

T.v.v. Het Hagelands Bos *

* TIENBUNDERBOS EN HOUWAARTSE BERG

ZAAL ST-DENIJS, HALDERTSTRAAT 11, 3390 TIELT-WINGE

FIETSKNOOPPUNT 45

7.00u-10.15u:

VROEGE VOGELWANDELING MET ONTBIJT (€10)

VERPLICHT INSCHRIJVEN TOT 22/04/20 VIA WALKFORNATURE@NATUURPUNTOOSTBRABANT.BE

10.30u-12.30u:

**SYMPOSIUM EN RECEPTIE: VERSCHILLENDE SPREKERS
BELICHTEN DIVERSE ASPECTEN VAN HET HAGELANDS BOS
(TIENBUNDERBOS EN HOUWAARTSE BERG)**

VANAF 13u:

**WANDELINGEN MET INFOPOSTEN ONDERWEG (6KM EN 9KM)
KINDERZOEKTOCHT (ATTENTIE VOOR ELKE SPEURNEUS)
FIETSTOCHTEN (13KM EN 30KM)
FIETSBEHENDIGHEIDSPARCOURS VOOR DE KIDS
SPRINGKASTELEN
BUSHCRAFTEN
GRIMESTAND
GROOT OPENLUCHTCAFE (STREEKBIEREN, PANNENKOEKEN,
ZELFGEBAKKEN TAART, BELEGDE BROODJES,...)**

**KOM
MET DE FIETS
EN KRIJG EEN
MOOI
AANDENKEN!**

INKOM: €2 (€4 GEZIN) LEDEN NATUURPUNT OF €5 (€10 GEZIN) NIET-LEDEN

